

Hunermenda kurd Dîlba:

Çanda me ji bo gelêm din
hem nu û hem iî egzotîk e

RÜPEL 8-9

Serokê Komeleya Hevalbendiya Kurdên
Îsrailê (IKFL) Moti Zekan:

Di navbera kurd û tîrkar de
îsrail dîlkare qasidiya asî iyê bike

RÜPEL 6

Gîrîjîgeh bîla neblîn gosside

Cejna We ya Remezanê Pîroz Be

Ji Hêvî Berwari
desteguleke helbestan

I. Can Dilbirîn:
Ji nû ve PEN'a kurd

Zana Farqînî: Berhemek
watedar ji Dilbixwîn Dara

Ji Xwendevanen

DI vê nameya xwe de, em dixwazin ku hinek rexneyan li we bikin. Çawa ku tê zanîn, her rojname li gorî bîrdozî û siyaseta çîne-kê weşanê dike. İro Azadiya Welat ji her çiqas rojnameyeke neteweyî be jî, li gorî konevaniya têkoşîna gelê kurd tê derxistin, ji ber vî qasî, divê pir hay ji şewaz (uslûb) û xitabeta xwe hebe da ku ji xeta rast dernekeve.

İcar em werin ser rexneya xwe. Di hejmara 48'an, di rûpela 15'an, di quincikê karikatûra bi navê Dûpişkê de hinek wêneyên ne baş hebûn. Ev kariyatûr li ser rapora MGK'ê hatibû xêzkirin.

Evv. wêne û şirove ne li gorî şewaz û ehlâqê me ne. Her çiqas dijmin pîr xira be jî, yê herî xirab û pîs jî ew e, tiştîn wisa ne baş bikin jî, ne durist e ku em gotinê wisa binivisînin û wêneyên wisa çebikin.

Em dixwazin hinek gotinê din jî bibêjin. Pêwist e ku manşeta rojnameya Azadiya Welat bi awayekî balkêş were pêkanîn. Yanê pirtir gotinê bi ser ve gîredayî. Em dixwazin nûçeyen ser û yên Kurdistanê werin wêşandin.

Em dînîherin ku, hinek nivîskaren we nivîsên sivik û naverok vala dinivîsînin, mînak: Di hejmara we ya 49'an de nivîsa li ser girtina Ferec Çobanoğlu û disa nivîsa Jan Dost. Ev nivîsên hanê ku tiştîkî bidin mirov têde nîn in. Bîsedem hûn rûpelekê ji wan re vediqetînîn.

TAHIR KIZILDEMİR

10

11

13

W

Nivîseke li derveyî rojeva siyasî

SAMI TAN

R ojeva siyasî her tim dagirtî ye, lewre jî dema em li pey vê rojeverî biçin emê tu car nikaribin li ser rewşa rojnameyê bisekinin û we ji mitbexa rojnameyê agahdar bikin.

Xuya ye, mebesta me ne tenê ew bûku, em li ser rewşa rojnameyê rawestin. Lewre digel vê yekê, tê xwestin ku em li ser rojeva siyasî nirxandinan bikin. Ew nirxandin wê pir-hindik şirovekirina nûçeyen me be jî. Çimkî nûçê bi serê xwe têrî ravekirina rewşê nakin, her çiqas di nûçeyê de hinek şirove hebe jî.

Li aliye din me navê ku em her tim li ser mijarêni siyasî rawestin, em dixwazin di vî quncikî de cih bidin mijarêni cihê-reng jî. Lewre em dizanîn ku siyaset di jî yana gelê me xwediyê giraniyeke taybet e, lê mijarêni li derveyî siyasetê; çand, hûner, dîrok, ziman jî divê di vî quncikî de jî xwe re cih bibînîn.

İcar, taybetiyeke rojeva siyasî heye ku mirov li pey xwe dikişîne, mirov xwe mecbûr dimîne ku li pey wê biçe. Ev jî di-be sedem ku nivîs her tim li ser mijareke siyasî bin.

Lê vê hefteyê me xwest em rojeva siyasî bidin aliye kî hinekî li ser rewşa rojnameyê û daxwazênu ku gîhîstine me û hin daxwazênu ku me berê ji we kirine, ji nû ve bi bîr bînîn. Wekî tê zanîn me çend hefteyan berê niha çar heftiyan li ser hev anketek weşand, da ku em bizanîn ka hûn rojnameyeke çawa dixwazin. Ji we 122 anket gîhîstîn destê me. Ev hejmar jî bes e ji bo ku em daxwazênu we bizanîn.

Me dixwest heta hejmara 52'yan nirxandina wan biqedînin û di vê hejmarê de encaman biweşînin, lê mixabin karê me rî neda ku em vê yekê pêk bînîn. Xebatênu me yê ji bo nirxandina van anketan didomin, di demeke kurt de em dê encamîn ku derkevin, di rojnameyê de ilan bikin. Piş re jî heta ji me bê, emê daxwazênu we bi cih bînîn.

Li aliye me di nivîsa xwe ya yekemîn de me dabû zanîn ku em hemû xwendevanen xwe wekî nûçevan û nivîskarê rojnameyê dîbînîn. Ji bo xurtbûna çanda neteweyî û jî bo parastina nirxen neteweyî jî me berhevkirina tiştîn zargotînî xwesti-

bû, lê mixabin di warê berhevkirinê zede tiştî nehatin kirin. Em hêvî dikin ku li ser vê mijarê hinekî din bi baldarî bê rawestîn. Bi taybetî xwendevanen li Kurdistanê dikarin bi vî awayî sudeke baş bigîhîn çanda kurdî.

Lewre wêjeya zargotînî dema bê berhevkirin û bê nivîsandin wê digel wêjaya kurdî wê gelek alîyen din ên çanda kurdî jî dewlemed bike.

Bo nimûne, dema zargotina kurdî bi awayekî zanîstî bê berhevkirin û nivîsandin wê sudeke gelek mezîn bigîhîne zimanî kurdî. Lewre zimanek bi biwêjan, gotinê pêşyan, awayen gotinan tekûztir dibe. Mirovek çiqas peyv û rîzimanê zimanekî bizane, ew bi serê xwe têre nake ji bo fêmkirina mantiqê zîmîn. Niha di nav gel de bi hezaran biwêj, gotinê pêşyan, çîrok, destan û stran hene ku dikarin hêza zimanî me yê derbirînê bi çend qatan zêdetir bikin. Ew jî wê bibe sedem ku em zimanê gelê xwe hîn baştıribin, xwe ji tiştîn çêkirî rizgar bikin.

Dîv bê gotin ku pejnkarîya dilen azadîyê (girtiyen di zîndanan de) ya li ser zimanî kurdî xurtir dibe û ev yek jî me dilxwes dike. Her wiha xwendevanen me yê ku bi kirdî dixwînîn zêde dîbin, ew jî me kîfxwes dike, lewre rojname zêdetir dibe neteweyî.

Di dawiyê de em Cejna Remezanê xwendevanen xwe pîroz dîkin.

Ji zordestan re jî namîne

Q. DÊRSILAVÎ

E v gotina pêşyan e: "Ahê destê rastê ji destê çepê re namîne." Nizanîm gelo ev gotin çiqas rast e û çiqas tê cih? Gava ku mirov li rewşa dewleta çeteyan a iroyîn dînihêre, ev gotin bi hindiki be jî xwe dide sihakirin. Ev serê çend sedsalan e ku bi hezaran insanîn (kurdî) bêsûc û bêguneh digirtin, davetin hepsî û zîndanan. Tehde û işkence bi wan dikirin, pîsî bi wan didan xwarin, hîjî dilî rayedarê vê dewletê rihet nebû.

Ev pênc sal in ku ji marmosteyen xwe fînîn dîstir jî hewisine (hîn bûne). Ew insanîn bêsûc û bêguneh (ku digirtin) êdî digirtin, wek eşqiyayan direvînîn, fidye dixwazin, dibin çol û beyaran bi roja pîsiyar dîkin. Dawî jî hinekan bi guleyan, hinekan bi şewatê û hinekan jî bi işken-ceyên cur bi cur dikujin. Dilê wan i pola qet naşewite jî. Ne tîrsa wan ji Xwedê maye, ne ji insanan, ne jî tu wîjdanê wan maye. Wekî mezîn dibêjin, "Zîlma wan nabera erd û ezman tije kiriye."

Ew qet li xwe wernaqîlin, nabêjin: Gelo ma xwediyê van insanan nîn e, ma Xwedayê wan jî tune? Û wahşet û barbâriya xwe didomin, bêhesab û bêse-wal! Dibêjin: "Pişta me qewîn e; em dewlet in, em xwedî-erk in, xwedî quđret in. Ma kî kare vî hesabî ji me bixwaze?" Wekî min li jor jî gotibû, wan êdî ew her tiştîn insanî (wîjdan, dîn û hwd.) ji xwe avêtine. Mirov gava ku kuştina

Vedat Aydin, kuştina Necati Aydin, kuştina Ferhat Tepe, kuştina Şerif Avşar û geleken dîstir bi vî şeklî tîne ber çavênu xwe û li ser difikire; mirov dibêje gelo kijan kezeb wê xwe li ber vê êşê bigire, gelo kijan dilê hesinî ye ku insanî esirî di destê xwe de ew qas lê işkence bike û dî dawiyê bide ber guleyan bikuje, ji du dest û du milan pê ve tu mecal û taqeta wî tune be û tu rabî vê muameleyê pê bîki?

Me di dîrokan de gelek wahşet, qetlîam û dijiminatîyê bi vî rengî qeleş bihîstine. Lewre ez dibêjîm ey rewşa tiştîkî awarte ye. Yan jî taybetî ye: Qatil di wî gavê de pîr bi wîjdanê xwe re tê darizandin (mehkemekirin) û ew çiqas bikin û nefret be jî wîjdanê wî nahêle ku wî esirî bikuje. Tu wîjdan bi serê xwe nikare xwe bixe bin vî barê giran. Civaknasan û prafîkê jî di vê babetê de hin tişt bi me dane zanîn. Însanîn ku xwediyê vî gunehî bin, çiqas dewlet û hikûmet wan şabaş jî bikin, wê wan şevan lê biherimin, wê dîn û har bibin bi canê xwe bikevin, bi zar û zêcê xwe bikevin. Heta ku bimîrin wê nesax (nexwes) û bêhiş bin. Ev nesax û bêhişya wan wê der û cîranê wan jî bişîne. Ew kes wê bibin bela serê civakê. Yanê çawa ku dermanî Sendroma

Vietnamê ne hate dîtin, wê nexwesiya wan jî bêderman be.

Gava mirov li rewşa sendroma dewleta çeteyan jî dînihêre, ev rewşa wan gelek eyan û beyan e. Bi hezaran leske-reñ wan di navendîn rehabilitasyonan de tedawî dîbin. Ew çiqas xwe tev didin, di-kevin çiravê û êdî nema karin xwe der-xin; heta qirikê ketine navê. Wekî ku ez dizanîm, di dinê de (zîlm çika pir be jî) mîletekî ku ev şîret nexistibe serê xwe iflah nabe.

Ev girê xerab ku bi sedsalan ji civaka tîrk dernayê, wê bibe 'girê kotiyan' he-ta çend nesîla wê wan bişînê. Mezin dibêjin: "Girê xerab gava têkeve bedenekê ew beden êdî xêrê ji xwe nabîne; ewê her û her bi êş û jan be." Ma qey ne rast e, va ye li ber çavan e. Carinan jî ez ji xwe re difikirim, gelo kî dê van îqaz bîke, wan ji vê "riya cûn û nehatinê" vege-rîne. Ew kenghe li xwe werqîlin û eme tev wekî bira bi hev re bijîn. Ew dibêjin: "Girê xerab gava têkeve bedenekê ew beden êdî xêrê ji xwe nabîne; ewê her û her bi êş û jan be." Ma qey ne rast e, va ye li ber çavan e. Carinan jî ez ji xwe re difikirim, gelo kî dê van îqaz bîke, wan ji vê "riya cûn û nehatinê" vege-rîne. Ew kenghe li xwe werqîlin û eme tev wekî bira bi hev re bijîn. Ew dibêjin: "Girê xerab gava têkeve bedenekê ew beden êdî xêrê ji xwe nabîne; ewê her û her bi êş û jan be." Ma qey ne rast e, va ye li ber çavan e. Carinan jî ez ji xwe re difikirim, gelo kî dê van îqaz bîke, wan ji vê "riya cûn û nehatinê" vege-rîne. Ew kenghe li xwe werqîlin û eme tev wekî bira bi hev re bijîn. Ew dibêjin: "Girê xerab gava têkeve bedenekê ew beden êdî xêrê ji xwe nabîne; ewê her û her bi êş û jan be." Ma qey ne rast e, va ye li ber çavan e. Carinan jî ez ji xwe re difikirim, gelo kî dê van îqaz bîke, wan ji vê "riya cûn û nehatinê" vege-rîne. Ew kenghe li xwe werqîlin û eme tev wekî bira bi hev re bijîn. Ew dibêjin: "Girê xerab gava têkeve bedenekê ew beden êdî xêrê ji xwe nabîne; ewê her û her bi êş û jan be." Ma qey ne rast e, va ye li ber çavan e. Carinan jî ez ji xwe re difikirim, gelo kî dê van îqaz bîke, wan ji vê "riya cûn û nehatinê" vege-rîne. Ew kenghe li xwe werqîlin û eme tev wekî bira bi hev re bijîn. Ew dibêjin: "Girê xerab gava têkeve bedenekê ew beden êdî xêrê ji xwe nabîne; ewê her û her bi êş û jan be." Ma qey ne rast e, va ye li ber çavan e. Carinan jî ez ji xwe re difikirim, gelo kî dê van îqaz bîke, wan ji vê "riya cûn û nehatinê" vege-rîne. Ew kenghe li xwe werqîlin û eme tev wekî bira bi hev re bijîn. Ew dibêjin: "Girê xerab gava têkeve bedenekê ew beden êdî xêrê ji xwe nabîne; ewê her û her bi êş û jan be." Ma qey ne rast e, va ye li ber çavan e. Carinan jî ez ji xwe re difikirim, gelo kî dê van îqaz bîke, wan ji vê "riya cûn û nehatinê" vege-rîne. Ew kenghe li xwe werqîlin û eme tev wekî bira bi hev re bijîn. Ew dibêjin: "Girê xerab gava têkeve bedenekê ew beden êdî xêrê ji xwe nabîne; ewê her û her bi êş û jan be." Ma qey ne rast e, va ye li ber çavan e. Carinan jî ez ji xwe re difikirim, gelo kî dê van îqaz bîke, wan ji vê "riya cûn û nehatinê" vege-rîne. Ew kenghe li xwe werqîlin û eme tev wekî bira bi hev re bijîn. Ew dibêjin: "Girê xerab gava têkeve bedenekê ew beden êdî xêrê ji xwe nabîne; ewê her û her bi êş û jan be." Ma qey ne rast e, va ye li ber çavan e. Carinan jî ez ji xwe re difikirim, gelo kî dê van îqaz bîke, wan ji vê "riya cûn û nehatinê" vege-rîne. Ew kenghe li xwe werqîlin û eme tev wekî bira bi hev re bijîn. Ew dibêjin: "Girê xerab gava têkeve bedenekê ew beden êdî xêrê ji xwe nabîne; ewê her û her bi êş û jan be." Ma qey ne rast e, va ye li ber çavan e. Carinan jî ez ji xwe re difikirim, gelo kî dê van îqaz bîke, wan ji vê "riya cûn û nehatinê" vege-rîne. Ew kenghe li xwe werqîlin û eme tev wekî bira bi hev re bijîn. Ew dibêjin: "Girê xerab gava têkeve bedenekê ew beden êdî xêrê ji xwe nabîne; ewê her û her bi êş û jan be." Ma qey ne rast e, va ye li ber çavan e. Carinan jî ez ji xwe re difikirim, gelo kî dê van îqaz bîke, wan ji vê "riya cûn û nehatinê" vege-rîne. Ew kenghe li xwe werqîlin û eme tev wekî bira bi hev re bijîn. Ew dibêjin: "Girê xerab gava têkeve bedenekê ew beden êdî xêrê ji xwe nabîne; ewê her û her bi êş û jan be." Ma qey ne rast e, va ye li ber çavan e. Carinan jî ez ji xwe re difikirim, gelo kî dê van îqaz bîke, wan ji vê "riya cûn û nehatinê" vege-rîne. Ew kenghe li xwe werqîlin û eme tev wekî bira bi hev re bijîn. Ew dibêjin: "Girê xerab gava têkeve bedenekê ew beden êdî xêrê ji xwe nabîne; ewê her û her bi êş û jan be." Ma qey ne rast e, va ye li ber çavan e. Carinan jî ez ji xwe re difikirim, gelo kî dê van îqaz bîke, wan ji vê "riya cûn û nehatinê" vege-rîne. Ew kenghe li xwe werqîlin û eme tev wekî bira bi hev re bijîn. Ew dibêjin: "Girê xerab gava têkeve bedenekê ew beden êdî xêrê ji xwe nabîne; ewê her û her bi êş û jan be." Ma qey ne rast e, va ye li ber çavan e. Carinan jî ez ji xwe re difikirim, gelo kî dê van îqaz bîke, wan ji vê "riya cûn û nehatinê" vege-rîne. Ew kenghe li xwe werqîlin û eme tev wekî bira bi hev re bijîn. Ew dibêjin: "Girê xerab gava têkeve bedenekê ew beden êdî xêrê ji xwe nabîne; ewê her û her bi êş û jan be." Ma qey ne rast e, va ye li ber çavan e. Carinan jî ez ji xwe re difikirim, gelo kî dê van îqaz bîke, wan ji vê "riya cûn û nehatinê" vege-rîne. Ew kenghe li xwe werqîlin û eme tev wekî bira bi hev re bijîn. Ew dibêjin: "Girê xerab gava têkeve bedenekê ew beden êdî xêrê ji xwe nabîne; ewê her û her bi êş û jan be." Ma qey ne rast e, va ye li ber çavan e. Carinan jî ez ji xwe re difikirim, gelo kî dê van îqaz bîke, wan ji vê "riya cûn û nehatinê" vege-rîne. Ew kenghe li xwe werqîlin û eme tev wekî bira bi hev re bijîn. Ew dibêjin: "Girê xerab gava têkeve bedenekê ew beden êdî xêrê ji xwe nabîne; ewê her û her bi êş û jan be." Ma qey ne rast e, va ye li ber çavan e. Carinan jî ez ji xwe re difikirim, gelo kî dê van îqaz bîke, wan ji vê "riya cûn û nehatinê" vege-rîne. Ew kenghe li xwe werqîlin û eme tev wekî bira bi hev re bijîn. Ew dibêjin: "Girê xerab gava têkeve bedenekê ew beden êdî xêrê ji xwe nabîne; ewê her û her bi êş û jan be." Ma qey ne rast e, va ye li ber çavan e. Carinan jî ez ji xwe re difikirim, gelo kî dê van îqaz bîke, wan ji vê "riya cûn û nehatinê" vege-rîne. Ew kenghe li xwe werqîlin û eme tev wekî bira bi hev re bijîn. Ew dibêjin: "Girê xerab gava têkeve bedenekê ew beden êdî xêrê ji xwe nabîne; ewê her û her bi êş û jan be." Ma qey ne rast e, va ye li ber çavan e. Carinan jî ez ji xwe re difikirim, gelo kî dê van îqaz bîke, wan ji vê "riya cûn û nehatinê" vege-rîne. Ew kenghe li xwe werqîlin û eme tev wekî bira bi hev re bijîn. Ew dibêjin: "Girê xerab gava têkeve bedenekê ew beden êdî xêrê ji xwe nabîne; ewê her û her bi êş û jan be." Ma qey ne rast e, va ye li ber çavan e. Carinan jî ez ji xwe re difikirim, gelo kî dê van îqaz bîke, wan ji vê "riya cûn û nehatinê" vege-rîne. Ew kenghe li xwe werqîlin û eme tev wekî bira bi hev re bijîn. Ew dibêjin: "Girê xerab gava têkeve bedenekê ew beden êdî xêrê ji xwe nabîne; ewê her û her bi êş û jan be." Ma qey ne rast e, va ye li ber çavan e. Carinan jî ez ji xwe re difikirim, gelo kî dê van îqaz bîke, wan ji vê "riya cûn û nehatinê" vege-rîne. Ew kenghe li xwe werqîlin û eme tev wekî bira bi hev re bijîn. Ew dibêjin: "Girê xerab gava têkeve bedenekê ew beden êdî xêrê ji xwe nabîne; ewê her û her bi êş û jan be." Ma qey ne rast e, va ye li ber çavan e. Carinan jî ez ji xwe re difikirim, gelo kî dê van îqaz bîke, wan ji vê "riya cûn û nehatinê" vege-rîne. Ew kenghe li xwe werqîlin û eme tev wekî bira bi hev re bijîn. Ew dibêjin: "Girê xerab gava têkeve bedenekê ew beden êdî xêrê ji xwe nabîne; ewê her û her bi êş û jan be." Ma qey ne rast e, va ye li ber çavan e. Carinan jî ez ji xwe re difikirim, gelo kî dê van îqaz bîke, wan ji vê "riya cûn û nehatinê" vege-rîne. Ew kenghe li xwe werqîlin û eme tev wekî bira bi hev re bijîn. Ew dibêjin: "Girê xerab gava têkeve bedenekê ew beden êdî xêrê ji xwe nabîne; ewê her û her bi êş û jan be." Ma qey ne rast e, va ye li ber çavan e. Carinan jî ez ji xwe re difikirim, gelo kî dê van îqaz bîke, wan ji vê "riya cûn û nehatinê" vege-rîne. Ew kenghe li xwe werqîlin û eme tev wekî bira bi hev re bijîn. Ew dibêjin: "Girê xerab gava têkeve bedenekê ew beden êdî xêrê ji xwe nabîne; ewê her û her bi êş û jan be." Ma qey ne rast e, va ye li ber çavan e. Carinan jî ez ji xwe re difikirim, gelo kî dê van îqaz bîke, wan ji vê "riya cûn û nehatinê" vege-rîne. Ew kenghe li xwe werqîlin û eme tev wekî bira bi hev re bijîn. Ew dibêjin: "Girê xerab gava têkeve bedenekê ew beden êdî xêrê ji xwe nabîne; ewê her û her bi êş û jan be." Ma qey ne rast e, va ye li ber çavan e. Carinan jî ez ji xwe re difikirim, gelo kî dê van îqaz bîke, wan ji vê "riya cûn û nehatinê" vege-rîne. Ew kenghe li xwe werqîlin û eme tev wekî bira bi hev re bijîn. Ew dibêjin: "Girê xerab gava têkeve bedenekê ew beden êdî xêrê ji xwe nabîne; ewê her û her bi êş û jan be." Ma qey ne rast e, va ye li ber çavan e. Carinan jî ez ji xwe re difikirim, gelo kî dê van îqaz bîke, wan ji vê "riya cûn û nehatinê" vege-rîne. Ew kenghe li xwe werqîlin û eme tev wekî bira bi hev re bijîn. Ew dibêjin: "Girê xerab gava têkeve bedenekê ew beden êdî xêrê ji xwe nabîne; ewê her û her bi êş û jan be." Ma qey ne rast e, va ye li ber çavan e. Carinan jî ez ji xwe re difikirim, gelo kî dê van îqaz bîke, wan ji vê "riya cûn û nehatinê" vege-rîne. Ew kenghe li xwe werqîlin û eme tev wekî bira bi hev re bijîn. Ew dibêjin: "Girê xerab gava têkeve bedenekê ew beden êdî xêrê ji xwe nabîne;

HUNERMENDA kurd a navdar Ayşe Şan di 18'ê berfandara 1996'an de li İzmîrê çû ser dîlovanîya xwe. Li gorî agahîyên ku ji malbatâ wê hatine girtin, bajarê Amed bi mirina wê hesiyaye, lê çapemeniya kurd û tirk bi mirina wê nehesiyane.

Stranbêja navdar Ayşe Şan li İzmîrê dûrî derdorê kurd dijîya û ji zû de dernedikete şev û şahiyan. Hunermenda navdar ne te-nê li bakurê welêt, her wiha li Başûr jî bi nav û deng bû. Di pira-niya radyoyen kurdî de jî stranê wê dihatin weşandin. Ew li Bakur bi navê Eyşana Elî, li Başûr jî bi navê Eyşe Xan dihat nasîn. Kurdan ji heft saliyan heta bi heftê saliyan ew nas dikir.

IHD ji bo azadiya İsmail Beşikçi û Xwedîyê Weşanxaneya Yurtê Ünsal Öztürk, dest bi kampanyayê dike. Serokî Giştî yê IHD'de Akın Bir-dal da zanîn ku Ünsal Öztürk bi mîlyarek û 110 mîlyon cezayê pere-yan hatîye cezakîrin; ji ber ku wî pîrtükîn İsmail Beşikçi çap kirine. Birdal got: "Ji ber ku ew nikare vî cezayî bide, wê heta sala 2001'ê di girtîgehê de bimîne, lê emê miqabîlî deh hezarî, rojekê azad ji Ünsal Öztürk re bikirin."

Birdal diyar ku wê li derive û hundir gelek kes eleqeyê nîşanî wê kampanyayê bidin. Li alîyî din ji ber ku kampanya gelek qanûnî nedemokratik tîne rojevê, di warê demokrasiyê de pir girîng tê dîlin.

NÜCE

Girtîgeh bila nebin goristan!

Li gorî qanûnê navneteweyî, dewleta hiqûqî ji ewletiya canê kesen girtî jî berpirs e. Lî li Tirkîyeyê girtî an bi destê hêzên dewletê têne kuştin, an jî di rojiyên mirinê de û ji ber ku nayê tedawîkirin dimirin. Hiqûqzan didine xuyakîrin ji ber ku girtiyên siyasi ne di bîr û baweriya rayedarê dewletê de ne, dewlet du caran wan súcdar dibîne, lewre jî wan tedawî nake.

Li gorî qanûnê navneteweyî, dewlet ji ewletiya canê girtîyan berpirs e. Lî li Tirkîyeyê gelek girtî, an bi destê hêzên dewletê têne kuştin (wekî, tevkuyîyên li girtîgehîn Buca, Ümraniye û Amedê), an di rojiyên mirinê de can didin, an jî wekî Hamdullah Erbil, Tuncay Baltaş, Süleyman Özel, Yunus Yaman û Polat İyit, ji ber ku nayê tedawîkirin, bi nexweşîyên giran dikevin û pê dimirin.

Li gorî daxuyaniya ku Yekîtiya Tabibîn Tirk (TTB) roja 25'ê rîbendana 1997'an kir, di sala 1996'an de 10 girtî ji ber ku tedawîya wan nehatîye kirin, ji ber nexweşîyên cur bi cur mirine. Di

daxuyaniyê de tê gotin ku heyeteke hekîman li Girtîgeha Bayrampaşayê 475 girtiyên nexweş muayene kirine. Di encama wê mueyneyê de derketiye holê ku pêdiviya % 37'ê wan bi tedawîyeke lezgînî heye. Daxuyanî tedbirên ji bo tenduristiya girtîyan kêm dibîne û dide zanîn ku tedawîya wan bi awayekî başnayê kirin.

Polat İyit jî di vê girtîgeha ku daxuyaniya TTB'ê jê qal dikir radiza. İyit, ku ji doza TKP/ML'ê dihat darizandin, bi nexweşîyekî giran ketibû. Parêzerê (ebûqatê) İyit ji ber ku li hundir nexweşîna wî nedihat tedawîkirin, du caran serî li DGM'ê dan ji bo ew bê tahîye-

kirin. Lî, digel rapo-reñ adli tipê jî DGM'ê ev daxwaz red kir, bi hinceta ku nexweşîna wî li girtîgehê dikare bê tedawîkirin. Lî roja 15'ê rîbendana 1997'an, Polat İyit ji ber vê nexweşînê mir.

Parêzerê Polat İyit Muhammed Çötür, mirina wî wekî encama helwesta dewletê ya li hemberî girtîyan dinirxîne û wiha dibêje:

"Dewlet dixwaze tolê ji girtîyan bistîne û dibêje yên dimirin bila bimirin."

Ew bi bir dixe ku rayedarê girtîgehan, girtiyên nexweş ên acîl jî nabin nexweş-xaneyê, lê dema dibin jî wan bi ranzayan ve zincîr dikan. Pişte jî Parêzer Çötür balê dikişîne ser qanûnê navnetewey-

yî û dibêje: "Divê dewleteke ku Peymana Mafen Mirovan imze kiriye bi rewşa tenduristî ya girtîyan re eleqedar bibe û pêdiviyen wan ên bingehîn bêne cih." Çötür dibêje ku, li hin girtîgehan sewal (heywan) jî nikarin bijîn. Ji ber qirêjiyê, laşê mirov tijî kîç û spî dibe. Dewletê ji bo pêdiviyen her girtiyekî/ê, bi qasî heqê sîmîtekê pere terxan kiriye.

Li gorî nirxandina Çötür, dewlet ji bo xapandina ewrûpiyan hin tiştan dike. Wekî nimûne jî dibêje li Girtîgeha Ümraniyeyê mitbexike gelekî luks heye, lê girtî nikarin jê istafade bikin, ew ji bo ku nîşanî heyetên biyan bidin, hatiye çekirin.

Berpirsa Komisyonâ Girtîgehan a Komeleya Mafen Mirovan (IHD) Şaxa Stenbolê Mûkkades Alatas jî helwesta dewletê ya li hemberî girtîyan siyasi dibîne. Ew dibêje: "Ji ber ku girtî li dijî ideolojiya resmî ne, di çav rayedarê dewletê de du caran súcdar in, lewre jî rî li ber tedawîkirina wanî tê girtin."

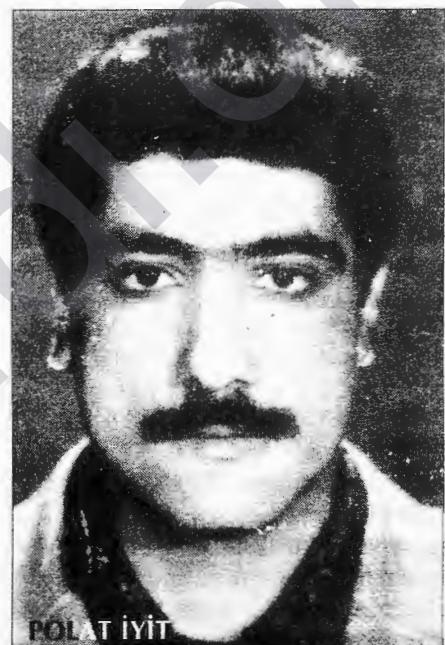
Gelek girtî li bermirinê ne

Zehf girtî niha di rewşa İyit de ne, heke lê xwedî neyê derketin, wê ew, yek bi yek bimirin. Li gorî daxuyaniyê ke İHD'ê; Reşit Kayran, Selami Çelik, Mehmet Salih Pençe li benda mirinê ne. Ji 60 hebî bêhtir girtiyên ku ceza li wan hatîye birîn û yên ku hê têne darizandin ji ber nexweşînê giran, bi mirinê re rû bi rû ne...

Ji van girtiyên nexweş Reşit Kayran 35 salî ye û ev 10 sal in ku di girtîgehê de radîz; 16 sal ceza lê hatîye birîn. Li girtîgeha ku lê dimîne, tedawîbûna wîne mimkûn e. Lewre jî Parêzer û malbatâ wî ji bo berdana wî li gorî madeya 339'an a Qanûna Usûlê ya Muhakeme-yen Ceçayê (CMUK) serî li dozger dane. Her wiha ji bo efûyê jî serî li Serkamar Süleyman Demirel hatîye dayîn, lê heta niha tu encam ji wan serîlêdan derneketiye.

Reşit Kaynar niha li Girtîgeha Navvendî ya Enqereyê radizê.

Dîsa Mehmet Çelikpençe li Girtîgeha Nevşehirê bi nexweşîna zerikê û nexweşîna pişikê ketiye. Doktor dibêjin heke ku ew baş neyê tedawîkirin, wê nexweşîna wî vegcre şerpenceyê

(kanserê). Ew ji bo tedawîyê şandine Girtîgeha Qeyseriyê, lê Nexweşxaneya Dewletê ya Qerseriyê xwe nedaye ber tedawîya Çelikpençe.

Li ser navê İHD'ya Stenbolê endamî heyeta rîveber Turgay Kaya, roja 27'ê rîbendanê daxuyaniyek da çapemeniyê. Di vê daxuyaniyê dê tê xwes-tin ku tedawîya Çelikpençe di nexweş-xaneyeke tekûz de were kirin.

Helwesta çapemeniyê

Piştî mirina Polat İyit jî çapemeniya tirk li ser rewşa girtîyan ranewestiya. Rojname û televizyonê tirk bi piranî bûyeren di merasîma cenazeyê wî de derxistîn pêş. Di wir de jî, gelê ku bêşdarî merasîmê bûye wekî berpirsê bûyeran nîşan dan. Bi vî awayî jî rojname û televizyonê tirk gotina parêzerê Polat İyit Muhammed Çötür ku dibêje, "Medya di bin ferманa MGK'ê de ye" tesdiq kirin.

Digel hemû daxuyaniyê Komeleya Mafen Mirovan (IHD) û Yekîtiya Tabibîn Tirk (TTB) pir kêm cih dan rewşa girtiyên nexweş. Ji bilî çend nûçeyen kurt û nivîsîn quncikan. Yek ji wan nîşkarîn quncikan Nail Gürelî bû ku, roja 31 rîbendanê cih da nameyeke ku ji Zana Mazak wergirtibû. Ev name bi giştî li ser rewşa girtiyên nexweş û bi taybetî jî li ser rewşa Reşit Kayran ra-diwestiya.

SAMÎ BERBANG/ EŞREF SÎDAR

Eshabê Kehf li ku ye?

Li gorî efsaneyekê dema Xocê Xizir tê Şikefta Birqleyn, ew û Îskenderê Zilgarneyn hev dibînin. Bi hev re diherin dawiya şikeftê û di tariyê de winda dibin. Tê bawerkirin ku seriyekî vê şikeftê digihêje Çiyayê Qaf û kaniya ava jînê li hundirê vê şikeftê ye. Xocê Xizir lê rast tê û jê vedixwe û bi vî rengî digihêje mirazê xwe ango bêmiriniyê û paşê jî dihere ber Hz. Mûsa

Der barê cihê Eshabê Kehf de di "Sureya Kehf" ya Qurana Kerîm de ji ayeta 8'an heta ayeta 25'an tê behskirin, ta niha di lêkolîn û lêgerînê ku hatine kirin de cure bi cure nêrin derketine holê.⁽¹⁾

Di lêgerînê ku ta niha me kirine de tê xuyankirin ku, Eshabê Kehf bi qandî 15 km'yi ji navçeya Licê ya Amedê ji aliye başûrê rojava ve li Çiyayê Raqimê (bilindi 1576 m) di şikefta li pişta gundê Dêrqam (Dêra Raqim) e, ku niha di paf-tayê nexşeya "Harita Genel Müdürlügü" de wekî "Eshabi Kehif Dağı (Çiya-yê Eshabê Kehif)" tê binavkirin.

Li ser vê mijarê hinek delîl hene:

1) Deqyanûs, wekî ji aliye hinek mu-fessîr û lêgerîneran ve ji tê pejirandin, hem navê lehengê bûyerê ye û hem ji navê bajarê ku "Eshabê Kehf" lê rûdi-niştin, bû. Xerabe û jêmayiyên vî bajarî (Deqyanûs) niha li Deşta Fisê (tê gotin ku ew ji peyva Efüs xera bûye) li ser ri-ya Amed, Licê, Darahêne û Çewlikê li ser girê (bilindi 1110) ku bi qandî 18 km. li aliye başûrê navçeya Licê dikeve, tê xuyankirin.

Ew şikefta ku li Çiyayê Raqimê ye ku Eshabê Kehf xwe tê de veşartine, bi qandî 11 km'yi li aliye bakur ê xerabe û jêmayiyên bajarê Deqyanûs dikeve. Li pey qewimîna bûyerê, li cihekî li nêzî şikeftê dêrek hatiye avakirin. Navê vê de-re "Dêra Raqim" hatiye danîn. Bi demê re ev nav hatiye guhrtin, sivikkirin û bû-ye Dêrqam. Niha bi vî navî gundek di binê vê şikeftê de heye (li gorî hejmara fermî ya sala 1970 104 xanî (mal) û 912 kes tê de niştecih bûne.)

Xerabe û jêmayiyên bajarê Deqyanûs ji nik gelên gundêndorê ve hatiye texrifkirin, kevirên li wê ji bo ku di avahiyan de bê bikaranîn, jê hatine derxistin û birin.

Jêmahiyên dîwar û bedena dora bajar hîna jî cih bi cih bala mirov dikişinîn. Cih bi cih cihîn avê û sarînc, cihîn esîrînî tîrî (masere), embar û kîlerên di nav zinaran de û li bin erd hatine vedan tê xuyankirin.

Şikefta "Eshabê Kehf" li çiyayê Raqim e, ku li ber gundê Dêrqam bilind di-be. Bi derketina qiyamekî gelek tîk de mirov dikare bigîhe ber devê şikeftê. Li ber devê şikeftê, tê gotin ku ew dîwarê ku Deqyanûs daye lêkirin hîn heye.

Ji vir bi hilkişîna di wan silimên (de-rence) kevirîn re ku ji zinarênek yekpare hatine niqirandin, mirov dikare bigîhe şikefta esil ku "Eshabê Kehf" xwe tê de veşartine. Ev şikefta hanê ji zinaran

hatiye niqirandin (kunkirin) û gelek jî fi-reh e. Li quncikê aliye rastê yê şikeftê kuneke fireh û kûr heye. Li hundirê şikeftê li nêzî vê kunê, stûnekî ku ji binê şikeftê ta banê wê tê, heye. Dema leşke-rêne Deqyanûs li Eshabê Kehf geriyane, tê gotin wan xwe li vê kunê veşartine. Pişti ku ew nedîtine Deqyanûs li ber de-vê şikeftê dîwar daye lêkirin, ew daye girtin û bi vî rengî ew terkî mirinê kiri-ne.

Li nêzîkî şikeftê jêmahiyên dîwarên "Dêra Raqim" hene.

Rewşa şikeftê eyâmî dişibe ravekirina di Quranê de: "Dema roj dertê, tav li aliye rastê yê şikeftê meyl dide, dema diçe ava, ji aliye çepê ve wan meqes dike û derbas dibe ango tav li wan naxe."⁽²⁾ Ta-rifkirina di Quranê Kerîm de û rewşa şikeftê ji sedî sed hev û din digire.

2) Di "Sureya Kehf" de sê qiseyên sereke hene:

- a—"Eshabê Kehf" û mutemîmaten wî
- b—Qiseya Mûsa û Xizir
- c—Qiseya Zilqarneyn

Li rojhîlatê Amedê li bakurê Çemê Dîcleyê gundê Xizirelyas heye. Li gorî jimartina fermî ya sala 1970'yi, li vî gundi 40 xanî û 212 kes dijîn. Li aliye bakur ê wî gundi "Kanî Xizir", li bakurê wî jî Deşta Fisê û xerabeyên-jêmayiyên bajarê Deqyanûs, li bakurê van jî şikeftên Zilqarneyn û Birca Zilqarneyen hene.

Efsaneyâ Xizir İlyas

Li gor efsaneyekê navdar û gelek belavbûyi:⁽³⁾

Kesekî xwedî bawerî ger bi dilê xalis beriya berbanga şeveqê du rekât limêj bike û paşê sed car bibêje:

Laîlahe îllellah

Ya xérul Xelas

Muhammed Resûlullah

Hewar ya Xizir İlyas

Wê Xocê Xizir bibîne (li nav gelê he-rêmî ji Xizir İlyas re Xocê Xizir tê gotin.) Wextekî, ji gundê Xizir İlyas mirovekî salih û bîman ev hisûsi bi dilekî xalis bi cih tîne.

Li aliye din Xocê Xizir ku zatekî we-lî ye, ji bo bigîhe bêmiriniyê- ji bo ku avajînê (ava heyat)- bibîne û jê vexwe, ketiye rê û dirban lê digere. Bi vê meq-sedê bi salan li çar aliye dinê digere. Lê dawiyê Hz. Muhammed di xewna xwe de dibîne û jê fîr dibe ku ev ava hanê (avajînê) di Çemê Dîcleyê de ye. Xocê Xizir wekî sofiyekî rûspî, bi ser û çavên nûranî û wekî mirovekî extiyar xwe nîşanî gel dide. Rojekê, ew mirovê ji gun-dê Xizir İlyas li ser kaniya li nêzî gund

leqî mirovekî extiyar yê bi vî rengî tê. Ji ber ku êvar e û mirov nikare di vê saeta êvarê de xwe ji vî gundi bigîhîne gundekî din, bi israr daxwaz dike, li vî mirov rûspî, extiyar û ser û çav nûranî wekî mîvanê Xwedê dawetî mala xwe dike. Xocê Xizir vî mirovî naşikîne û li mala wî dibe mîvan. Roja din serê sibê zû dertê û dema xatir ji malxwê dixwaze dibêje "Tenganî nebînîn, kîlera we tîjî û pez û dewarêne we jî bi bereket bin" û çewa ji derî derdikeve, wenda dibe. Lî di-gerin, lê nabînîn. Paşê fîm dikin ku ew mirov Xocê Xizir bûye. Xeber li hawidîr zû belav dibe. Ji gundêndorê mirovekî dibêje: "Min mirovekî bi vî rengî li ser kaniya ku li ser riya gundê Arpade-resi û Bîndanê de ye dîtiye." (Navê vê kaniye paşê bûye Kaniya Xidir). Ji wê rojê û vir ve axa gundê Xizir İlyas bi he-bûn, pez û dewarêne wan bi bereket û ge-le wî gundi jî têr in. Gelek gundêndorê ji derdorê ta van salan ji ji bo tixûm (bezre, tov) genim û ceh ji wî gundi distendin û ji bo ku pezê wan jî bi bereket be, berxik û karikên xwe dibirin rojekê li nav ebrê (ax, çera) yan jî hawidora vî gundi dicê-

randin. Xocê Xizir rî bi rî dihere, nîha-yet digîhe Şikefta Birqleyne. Ev şikeftê ji qismekî ji şikeftên Zilqarneynin û ji van şikeftan di yekê de avek dibijiqe û tê bawerkirin ku li hundirê vê şikeftê avajînê (abû heyat) heye, ji bîhuşte derdikeve û careke din dihere bîhuşte. Ev ava hanê (Çemê Birqleyen) serçaviyek ava çemê Dîcleyê ye û ji bili vê yekê ji Çemê Dîc-le, çemekî pîroz e!⁽⁴⁾

Li gor efsaneyekê din jî dema Xocê Xizir tê şikefta Birqleyenê, ew û Îskenderê Zilqarneyn hev dibînin. Pev re diherin dawiya şikeftê û di tariyê de winda dibin. Tê bawerkirin ku seriyekî vê şikeftê digihêje Çiyayê Qaf û kaniya ava jînê, li hundirê vê şikeftê ye. Xocê Xizir lê rast tê û jê vedixwe û bi vî rengî digihêje mirazê xwe ango bêmiriniyê û paşê jî dihere ber Hz. Mûsa.⁽⁵⁾

Dirêjiya vê şikeftê bi qandî kîlo-metrekî ye ye. Şikeftên Zilqarneynê bi qandî 10-12 km. dikevin bakurê Eshabê Kehf. Li van şikeftan, di du heban de kîtabe û sitellên hukumdarên Asûriyan Tiglatpleser I (B.2 1116-1090) û Salma-nasor III

Serokê Komeleya Hevalbendiya Kurdên Îsraîlê (IKFL) Moti Zekan:

Di navbera kurd û tîrkan de

Îsraîl dikare qasidiya aştiyê bike

Cihûyên Kurdistanê piştî avabûna Îsraîlê çûn wî welatî. Ew bi piranî li Qudsê bi cih bûne, li wir navendê çandê û komele ava kirine. Ev hevpeyvîn bi Serokê Komeleya Hevalbendiya Kurdên Îsraîlê re hatiye kirin. Hevpeyvîn bi îngilizî di kovara Hetaw a meha berfanbarê de hatiye weşandin. Ev kovar ji aliyê kurdên Başûr ve li Londonê tê weşandin. Hevpeyvîn ji hêla KEMAL SİDO- KURDAXÎ ve hatiye kirin û SAMÎ BERBANG ev li zimanê kurdî wergerand.

Hün dikarin xwe bi me bidin nasîn? – Navê min Moti Zekan e. Di sala 1983'yan de min pêşengî kir ji bo avakirina Komeleya Hevalbendiya Kurdên Îsraîlê (IKFL). Di van 6–7 salên dawîn de ez li ser têkiliya kurdên misilman û cihûyân di sedsala 19 û 20'i de lêkolîn dikim. Niha ez li Zanîngeha Hebrewê ya ku li Qudsê ye doktoraya xwe kuta dikim. Her wiha ez li vê zanîngehê dersên dîrokê û dersên li ser Rojhilata Navîn didim.

Niha çiqas kurdên cihû li Îsraîlê hene?

– İro bi texmîni 200–220 hezar kurdên cihû li Îsraîlê dijîn.

Hün dikarin der barê cihûtiya li Kurdistanê de çi bibêjin?

– Mirov dişê (dikare) bibêje dîroka cihûyan li Kurdistanê heta sedsala 9'an beñî zayinê dice. Bi qasî ku ji încîlê tê zanîn Qraliya Bakurî ya Îsraîlê ji aliyê xanadanen Asûrî ve bi darê zorê li bajar û navçeyen medan ên li nik Çemê Kendavê yê Gozan hate bicikirin.

Ji wê demê bi vir ve her tim bi berde-wamî hindek cihûyan li Kurdistanê hebûna xwe parastine, heta sala 1951'ê ku cihûyên Kurdistanê koçî Îsraîlê bûne. Lewre qala dîrokeke zêdetirî 2 hezar salî tê kirin. Di qonaxa van salan de civata cihû li Kurdistanê nasnameyeke zexim weki civateke cuda û nasmayeke xurt pêk aniye li nik kurdên misilman û xiristîyan, digel ku zimanê wan û hinek dab û nêrîten (edet û tote) wan hevpar bûne jî.

Ci wext hûn bi kurdan û kîşeyâ kurdî hesiyar?

– Ez di destpêka salên 1980'yi de bi kîşeyâ kurdî hesiyam, dema ku ez têkîlî dîroka cihûyên kurd bûm. Vê yekê kir ku

ez kurdan baş nas dikim. Ji wê gavê ve lêkolîn, gotar û seredanên min ên ji bo navendê kurdî yê li seranseri cîhanê û mirovîn ku me bi hev re hevdîtin pêk anî, bûn sedem ku pêzânîna min a li ser kîşeyâ kurdî berfireh û kûrtir bibe.

Hûn li Navenda Kurdên Îsraîlî ya li Qudsê ci xebatê dîkin, tu têkiliya vê navendê bi kurdên li Kurdistanê û li deriveyi welêt re hene?

– Vêga Komeleya Dostaniya Kurdên Îsraîlê (IKFL) û Navenda Çandê yê li Qudsê ne tenê xwe wekî dengê kurdên di nava Îsraîlê de bi rê xistiye, her wiha ji bo kurdên li deriveyi vî welatî jî xebatê dîkin. Me weşana xwe ya yekemîn cap kir û me hinek heyetîn kurdên li deriveyi Îsraîlê jî ezimandin. Ez bi xwe hewl dim ku bi rîk û pêk gotaran binivîsim, dersê bidim komîteyên hikûmetê û bi parlementeran re hevdîtinan pêk bînim ji bo agahdarî û pevşewirînê li ser politîkaya Îsraîlê ya der barê kurdan de.

Di diwarojeke nêzik de ez hêvi dikim ku em çalakiyên xwe yê çandî zêdetirî bikin û zanyar û hunermendêna navdar ên ji kurdên li seranseri cîhanê daweti Îsraîlê bikin. Dema ku em çûn Ewrûpayê me,

Li ser daxuyaniyênu yê der barê kurdên Tirkîyeyê û der barê PKK'ê de em di karin vê bibêjin: Hinek wext divê ji bo ku ew bê hêvotin, da ku dîmena rewşê pir-alî bibîne. Lî ev yek wê ne hêsan be. Peymanê berevaniyê ku bi Tirkîyeyê re hatine imzekirin, rewşê dijwartir dîkin.

têkîlî bi kurdên derketî re jî danî. Dîsa me endamîn PKDW'ê li vir kirin mîvan. Hinek şexsiyetîn ji kurdên Iraq û Tirkîyeyê jî hatin mîvaniyâ me. Wekî bersiva pirsa we, em dikarin bibêjin, belê têkiliyên me çêbûn û wê ev peywendiyêne her hebin digel kurdên li Kurdistanê û li deriveyi welêt.

Bi dîtina we raya giştî ya Îsraîlê bi rewşa hemû Kurdistanê re (ne tenê Başûr) eleqedar dibe?

– Bi baweriya min raya giştî ya Îsraîlê bi rewşa siyasi ya hemû kurdan re eleqedar dibe li seranseri Rojhilata Navîn. Diwê bê gotin ku di dema Enfalê de, wextê Saddam Huseyn bi çekîn kîmyewî êrişî kurdan kir, bi tenê ji welatekî bi awayekî fermî protesto wergirt, ew jî Îsraîl bû. Kurdên li Îsraîlê bi girseyî derketin kolanî, li gorî hin peyamîn rojnameyan 50 hezar kesî ev hovîti protesto kir. Teví ku eleqeya ji bo kurdewerîye di van deh salan dawî de gîhiş asta herî bilind jî, xurbûna têkiliyên Îsraîlê bi Tirkîyeyê re di warê piştevaniya ji bo kurdên Tirkîyeyê de hinek astengî çêkirin. Xurbûna têkiliyên leşkerî di navbera her du dewletan de û cihgirtina baregehîn PKK'ê li Bekaayê

di gel gelek rêxistinê ku li dijî Îsraîlê ne, baweriyeke ne baş pêk anî der barê kurdên Tirkîyeyê de.

Li gorî ramana we kurdên Bakur çawa dikarin doza xwe pêşkêsi raya giştî ya Îsraîlê bikin?

– Ev pirseke dijwar e. Bi xurtbûna peywendiyêne Tirkîyeyê digel neteweyen din, li herêmê kurdên Tirkîyeyê bi kiri-nê KK'ê hatin nixandin. Vê yekê ji bi dîtina min ji tiştîn din bêhtir ziyan gi-ħand doza kurdên Tirkîyeyê. Heke Îsraîl bizane ku gelek ji kurdên Tirkîyeyê bi azîneyen ne tundrew (şîdetparêz), bi ri-yen aştiyane doza mafîn xwe dîkin, wê ew yek Südê bigihîne doza kurdên Tirkîyeyê. Ez pêşniyaz dikim ku pêşengên kurdên Tirkîyeyê heyetî çêbîkîn û bi si-yasetvanîn Îsraîlî re hevdîtinekê pêk bînin.

Îsraîl dewleta herî kîrhatî ye ji bo ku di navbera kurdan û dewleta tîr de qonaxa aştiyê bide destpêkirin. Têkiliyên wê yê dîrokî hem bi Tirkîyeyê re, hem jî bi kurdan re hene. IKLF wisa bawer dike ku ew pêvajo jî dikare aştiyê bîne rojhilatê Tirkîyeyê.

Bi fermî Îsraîl PKK'ê wekî rôxistinê 'terorîst' bi nav dîke. Lî kurd bawer in ku PKK'ê ji bo parastina hebûn û nasnamaya kurdan ji neçariyê dest avetiye çekan. Hûn ci difikirin di vî warî de?

– Rola ku PKK beramberî neteweyen din ên herêmê dilize, dûrî daxwazî yê. Baregehîn PKK'ê yên li Bekaayê têkiliyên wê bi Sûriyeyê re dihêle ku ew wekî 'terorîst' cih bigire, di serê gelek îsraîliyan de. Lî em dizanîn ku rewşa li herêmê hinekî bi aloztir e û kurdên Tirkîyeyê di van 70 salên dawîn de gelek ês û azar kişandine. Divê ez bibêjim ku têkoşîna çekdarî belkî di diwarojeke nêzik de hinek destkeftinan bi xwe re bîne, lî di maweyeke dirêj de wê têkiliya kurdan û neteweyen din ên herêmê xera bike. Li Îsraîl beramberî buhayekî giran me evrastî fêm kir.

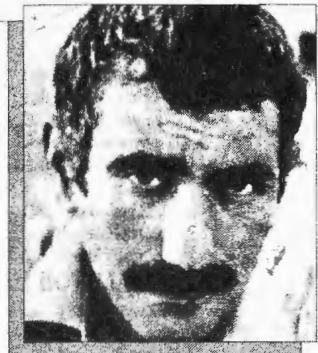
Tevî ku niha peymana aştiyê di navbera Îsraîl û Filistînê de hatiye girêdan ji, ew dijminatiya di navbera gelan de wê bisalan, bi dehsalan û heta çend nîşan bîdome.

Ez dizanîn ku têkiliya kurdan û cihûyan baş e, lî dîsa ji yekî mîna Dory Gold ku şewirkariya serokwezîr dike li gorî nûçeyeke El-Heyata 29'ê pûşpera 1996'an dikare bibêje: "Wê Îsraîl bi Sûriyeyê li hev neyê, heta ku Sûriye dawî li alîkariya ku dide PKK'ê bîne." Em dizanîn ku PKK li dijî Tirkîyeyê ser dîke, lew-re ew dîwlet mafîn kurdan ên bingehîn paşçav dike û PKK ne li dijî Îsraîlîye. Gelo nêzîktêdayînê wekî yê birêz Gola bandoreke neyinî li helwesta kurdan a li hemberî Îsraîlê nake?

– Li ser daxuyaniyêne hikûmetâ nû yê der barê kurdên Tirkîyeyê û nemaze ji der barê PKK'ê de em di karin vê bibêjin: Hinek wext divê ji bo ku ew bê hêvotin, da ku dîmena rewşê pir-alî bibîne. Niha jî ci ji me tê, em dikin ji bo ku em bibîn alîkîr ji hikûmetê re ku ew meseleyê li gorî her du aliyan binirxîne. Lî ev yek wê ne hêsan be. Peymanê berevaniyê ku bi Tirkîyeyê re hatine imzekirin, rewşê dijwartir dîkin.

Dîsa divê ez pêşniyaza xwe bi bîbixim. Yanî divê delegasyonek ji nûnerê tevgera kurdên li seranseri cîhanê ku piştgirîya aştiya li başûrê rojhilatê Tirkîyeyê dîkin, pêk were û ew heyet were bi parlementer û rayedarên Îsraîlê re hevdîtinekê çêbîke.

Peywendiyêne Îsraîl yê dûv û dirêj bi kurdan û tîrkan re wê dîwletê dike berendama navberkar û qasidê herî bikêrhatî di navbera her du gelan de. Belkî ew hem ji bo kurdan hem jî ji bo tîrkan bîgava yekemîn a aştiyê û xwîna ku li herêmê dirije raweste.

● 9.02.1988:

Li Girtîgeha Amedê, ji bo rakirina işkenceyê û li dijî qedexeya li ser mafêñ girtiyan, girtiyan tevî malbatêñ xwe dest bi rojya birçibûnê kirin. Di roja 11'ê birçibûnê de hêzên dewletê ji bo ku greva girtiyan têk bibe, dest bi sîrgûnkirina dîlan kirin. Di pêvajoya vê sîrgûna bi işkence de dîlê bi navê M. Emin Yavuz, li riya Girtîgeha Aydînê şehîd ket. Vê bûyerê li seranserî Tîrkiyê deng veda. Grev bi serkeftina dîlan qediya.

● 12.02.1983:

Enstituya Kurdi ya Parîsê ava bû. Li Parîsê 12 rewşenbîrêñ kurd

Enstituya Kurdi ava kirin. Avakarêñ Enstituya-Kurdi ya Parîsê ev in: İsmet Şerif Wanîf, Cigerxwîn, Kendal Nezan, Yilmaz Güney, Ordîxanê Celîl, Hecîyê Cindî, Hêjar, Qanatê Kurdo, Remzî, Osman Sebrî, Tewî Wehbî û Nûredîn Zaza.

● 13.02.1925:

Şêx Tahir (Birayê Şêx Seîd) dema ku bûyerâ Pîranê dîbihîse, roja 10'ê reşemiyê dest datîne ser Postexaneya Licê. Roja 11'ê reşemiyê jî diçe Dara hêne (Genc) û Serokê Ela Modem Feqî Hesen wekî qeymecam destnîşan dike. Şêx Tahir, pişt re jî Dara hêne wekî Paytexta Kurdistanê ya demdemî radîgîhîne.

AWIR

Qêrînek ji welatê stranan

Mazlum Çimen, bi perwerdahiya opera hînî muzîka nûjen, bi alîkarî û bandora bavê xwe hozan Nesimi Çimen jî hînî muzîka gelêri bûye û jê sûd wergirtiye. Di dawiyê de her du cure bi awayekî baş li hev anîne û ber bi sentezekê ve diçe..

Cêkerê muzîka filmê "Mem û Zîn" hunermend û stranbêj Mazlum Çimen di 31'ê rîben-dana 1997'an de li şaxa Beyoğlu ya NCİM'ê konsekerek pêşkêş kîr.

Çimen, di destpêkê de da zanîn ku, wî berî çendekê qeza kiriye û zendê wî hindik maye biqete. Çimen ji ber vê yekê ji guhdar û bîneran lêborîna xwe xwest û diyar kir ku, ewê di konserê de giraniye bide strînê..

Kasetâ dawî ya Mazlum Çimen a bi navê "Çimen Türküsü" ji layê muzîkhez û muzîknasan ve geleki hate ecibandin. Bi rastî jî kaset hêjayî pesnî ye. Di kasetê de muzîka gelêri û nûjen (modern) hevaltiyeke baş pêk anîne. Çimen, bi perwerdahiya opera hînî muzîka nûjen, bi alîkarî û bandora bavê xwe hozan Nesimi Çimen jî hînî muzîka gelêri bûye û jê sûd wergirtiye. Di dawiyê de her du cure bi awayekî baş li hev anîne û ber bi sentezekê ve diçe...

Mazlum Çimen di konserê de bêhtir ji kasetâ xwe ya dawî stran pêşkêş kîr. Çimen bi awayekî ji dil û can û jixweçûyi distrê. Vê yekê gesahî û rengîniya konserê zêdetir kîr. Lî, di

dema pêşkêkirina stranan de hîc nepeyivî û bêyî navberdayîn bernameya xwe bi dawî anî. Ji ber vê yekê gesahîya konserê piçekî kêm bû.

Di muzîka Çimen de, giraniya semah û stranê alewiyan û kîmpolitîk-bûn bala mirov dikişine. Di konserê de jî vê yekê bal kişand ser xwe. Mazlum Çimen, ji Meluli, Mahsuni, Nesi-mi stran pêşkêş kîr.

Çimen di konserê de bi navê "Min di jîyanê de zêdetirîn ji bavê xwe hez kir" straneke nû got. Vê stranê xem li dilê guhdar û bîneran barand.

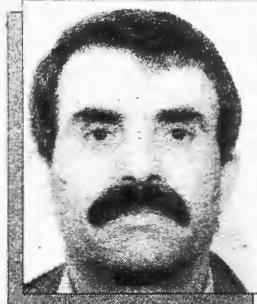
Wekî ku tê zanîn, bavê Mazlum Çimen, hozan Nesimi Çimen di sala 1993'yan da di komalkuiya Sêwazê de hatibû kuştin.

Bi vê konserê mirov bi tiştekî dihe-se: Rewşa kurdên alewî. Kurdên alewî bi salan ji ber politîkayê asimilekar û dij-kurdayî pirtir semahîn xwe bi tirkî gerandise. Em bawer in zêdebû-na semahîn kurdî, yê xwehesîna neteweşî ya kurdên alewî xurtir bike. Guh û dilê mirov li benda zêdebûna semahîn bi kurdî ye. Ji ber ku ev li xwe vegerîn û bi rastiya xwe bihesin.

EŞREF SÎDAR

ÇAVDÊRÎ

MİRHEM YİĞİT

Çend wêne ji cîhana kitêban

D i meqaleya vê çarê de em dixwazin li ser dem û welatê cihê bala xwendevanan bikişînin ser cîhana kitêban û hin hejmara bidin. Carinan ji bo naskirineke baş û temam axaftina bi reqeman û bikaranîna statîstîkê, metod û riya helî bikêr e. Bi şeweke giştî her kesê ku navbera wî û xwendinê baş e, hinekî haydarê hejmara kitêbên weşanxane û çapxaneyê kurdan û yên neteweyên cîran û dînyayê ye, dizane bê ka rewşa me çendî dilguvêş e

Çend nimûne, nimûneya yekemîn:

Li gora rojnameya swêdî Metro ya meha 11'an, sala 1996'an:

Di şala 1995'an de li temamî cîhanê 850 hezar kitêb çap bûne. Ev tê maneya ku serî sih û heft deqîqeyan kitêbek çap bûye. Ji van kitêban çend li Kîjan welati çap bûne?

Welat: Serê hezar kesî çend kitêb

İngilistan	95 hezar	(1,71)	Koreya Başûr	31 hezar	(0,72)
Almanya	93 hezar	(0,09)	İtalya	30 hezar	(0,52)
DYA	49 hezar	(0,85)	Rûsya	29 hezar	(0,20)
Fransa	41 hezar	(0,73)	Brazilya	28 hezar	(0,18)
İspanya	41 hezar	(1,05)	Kanada	22 hezar	(0,82)
Japonya	35 hezar	(0,28)	Swisre	15 hezar	(2,23)
Swêd	13 hezar	(1,50)	Belçika	14 hezar	(1,43)

Nimûneyeke duyem: Di meha ilona 1989'an de li Fransayê hejmara romanên ku derketine 205 e. Ji van 54 yên nivîskarên nû ne. Di nav vê reqemê de berhemên klasîk ku cara duyem, sîyem û... çap dibin û şaxê din yên edebî mîna şîr, çîrok û hwd. tune ne. Ev reqem bi tenê romanen destnîşan dike. Sala berî wê yanê ya 1988'an di eynî mehê de ev hejmar 209 bû. Çapmeniya bi hunerê û edebiyatê re dadikeve û pê re mijûl e bi liberketin. Ü xemgîniyeke mezin reqemîn hez du salan bi hev re muqayese dike û dibêje: "Ev ci ye, em li paş dikevin, ci bi Fransayê tê? Hin jî xweşîntir in û dibêjin na rewş ne ew çendî xerab e, lewre di sala 1986'an de ev hejmar 194 bû, ji vê hejmarê bi tenê 33 heb romanen nû bûn."

1986 194 (33 romanen nû)

1988 209 werger (67 roman bûn)

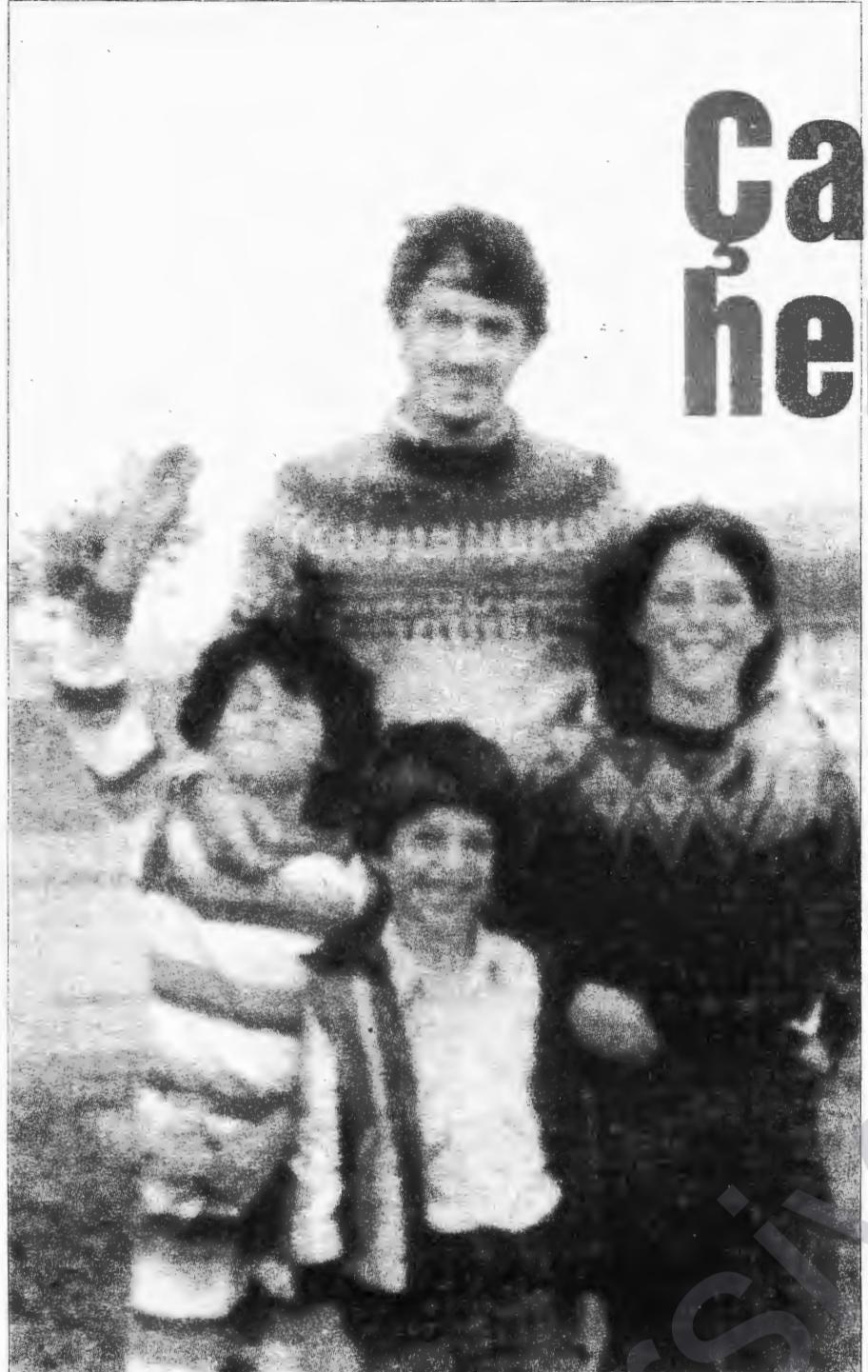
1989 205 (54 romanen nû, 131 jî wergeren ji romanen biyan in (Engin Ardiç, Turkobarok Değirmeler)

Nimûneyek ji Tîrkiyê berî 22 salan: Li gorî meqaleyeke Cemal Süreya di kitêba "Günübirlik" de, sala 1975'an li Tîrkiyê 6645 kitêb û 996 broşür derketine. Li gorî dabaşen xwe: İlêm civakî: 2091, edebiyat: 1.1000, İlêm tetbiqî: 1.065, İlêm teorîk: 531, zîmanzanî: 214

Nimûyek çaremin: Li İngilistânê rewşa "The Crime Writers Association" ango Komeleya Nivîskarê Polîsiye ye. Di sala 1956'an de 500 romanîvisen romanen cînayet û polîsî endamên vê komeleyê bûn. Car dî sala çûyî bi tenê 750 romanen polîsiye hatine weşandin. Serokê vê kulûbê yê vê demê John Creasey 326 roman nivîsine. Ev jî dibe salê 16 roman û rojê 10.000 pev. Li ser hev, ango di zik hev de 12 milyon kitêbên wî hatine firotin. (9-12-1956 Torsten Ehrenmark, Swêdiyên li İngilistânê)

Gelo yên me salê çend kitêb çap dibin û di nav neteweyen serdemâ me de em yê çendan in?

Bi taybetî di demekê de ku em nû ji kongreya PEN' a Kurd (Berlin 1-2/2/1997) vegeleyan, pirsek ji wan pirsên ku em divê li ser biponijin jî ev e.

Dinya li keça kurd a bêrîtanî Dîlba Çanda me ji be hem nû û hem

Dîlba 'Dilbihar Demirbağ' li gundê Kirvaya Paloya Elezîzê hatiye dinê. Hê zarok bûye malbata wê li Swêdê bi cih bûye. İro Dîlba li Swêdê hunermendeke navdar e. Çapemeniya tirk ew wekî keçeve tirk da nasîn. ZANA SERİN pê re hevpeyvînek pêk anî û di MED-TV'yê de hate weşandin. Bi mebesta ku xwendevanê me jhi wê ji nêzîk ve binasin em jî whe hevpeyvînê diweşînin.

Tu dikarı xwe bi me bîdî nasîn? Ez biçüktî çûm Swêdê, 4 salî bûrn. Sala 1971'ê bû, em li bajaren cuda yên Swêdê man û di dawiyê de ez li paytexta Stockholmê bi cih bûrn û xebata xwe li wir didomînim.

Di van rojêñ dawî de çapemenî dinivîsîne ku Dîlba di qonaxeke bêrtiyen de hatiye dinê. Tu dikarı hinek behsa vê yekê bikî?

Hin detayên biçük têne bîra min. kirâsê min ê ewil tê bîra min. Kalê min tê bîra min û tiştekî din ku ez heta iro jî, ji bîr na-kim, çiyan e. Tê bîra min gund gelek germ bûn. Ji ber vê yekê me ji çiya gelek hez dikir.

Ev çawa bû ku keçeve kurd li Swêdê wi-sa navdar bû?

Berî her tişfi gerek e em ji bîr nekin ku

çanda me kurdan geleki xurt e. Ev çand pi caran hatiye jibirkirin. Carinan ji min di-pirsin; 'Kurd çawan in?' Ji bo ku vê yekî izah bikim, ez bedewiya çanda kurdi bi wan didim nasîn.

Em kurd geleki mezin in. Ji ber vê yekî pêwist e ciwanêñ kurd bikevin qada cihanî û çanda xwe bidin nasîn. Çanda me ji bo gelên din hem nû ye û hem jî egzotik e.

Tu soul dibêjî, soul ci ye?

Soul ew e ku mirov dengê xwe weki amûrekê bi kar bîne, ji bo ku hîs û ruhê xwe bide der. Soul bi giranî bingeha xwe ji muzîka cazê digire û bi stîla blus re têkel bûye. Ev muzîk jî, ji Amerikayê ye. Lî belê mirov dikare edî di muzîka kurdi de ji gelek mînakîn soulê bibîne. Li ba me ji nîv-ton gelek in û stran ji bo dengêñ geleki xurt têne gotin

Helbestêñ te, stranêñ te li ser ci ne?

Bi piranî li ser evînê û hezkirinê ne. Jî yana me bi giştî li ser hezkirine tê darîn. Stranê min li ser tunebûna hezkirinê ye.

Tu stranê xwe bi xwe çêdikî?

Erê.

Tenêbûn ci ye, çîma tu li ser tenêbûne stranen çêdikî?

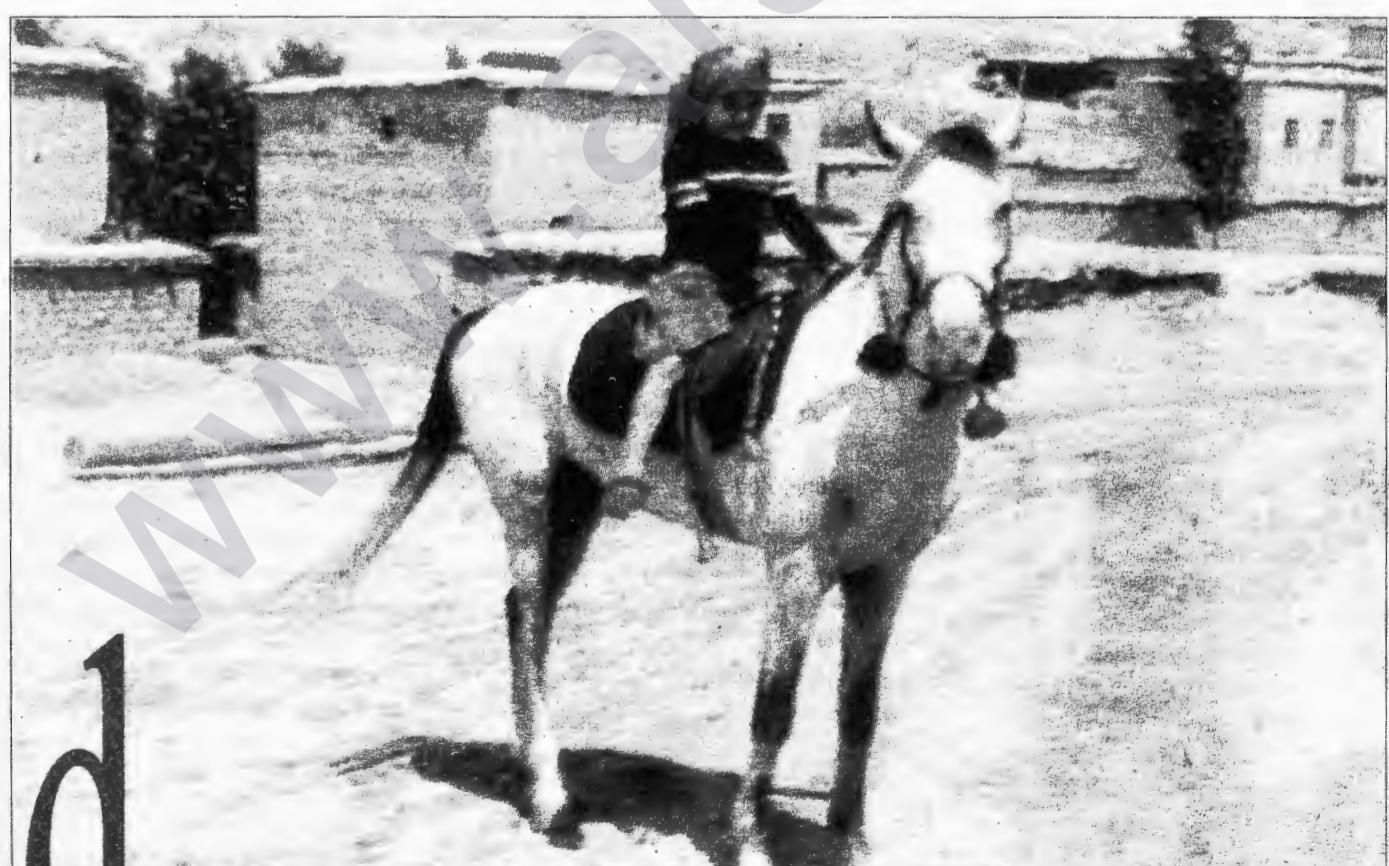
Bi taybetî strana min a bi navê 'Not Directly (Ne Yekser' li ser tenêbûne ye. Li ser vê stranê, gelek pirs ji min hatin pirsin. Di tenêbûna min de dûriyek, mesafeyek heye. Dibe ku ev, dûrketina ji rastiyê be. An jî, dûrbûna di navbera du mirovan da-be.

Dûrketin û tenêbûn her tim ne tiştekî negatif e. Pir caran mirov ji bo ku li nasnameya xwe bigerin, xwe tenê dihêlin û di hundire xwe de li xwe digerin. Lî belê se dema ku ez di klîba 'I am Sorry- Li min bi bore' de tenê me, mebest ew e ku stran gelekî xurt û zelal e.

Te heta niha klîben videoyê jî çêkirin ne wisa?

Belê, heta niha min sê heb çekirine.

Ez her ro her ro bi kurdi qise dikim tevî diya xwe û bavê xwe bi kurmancî qise dikim, lê kurmanciya min tev rind nîn e.

ilbihar Demirbağ (Dîlba) li gund li ser hesp e û di wêneyê jorê de jî, li Swêdê di rojê xwe yên pêşîn de li parkê (destê wê bilindkirî ye) bi bav û xwişk û birayê xwe re.

guhdarî dike

gelên din jî egzotîk

undiki dizanim; tevî jî nizanim. Ez bi ìn-
gîlîzi dizanim, bi wê jî dinivîsînim.

Hûn cîma bi îngilîzî distrê?

Îngilîzî zimanekî gîlover e û zimanekî
avnetewî ye. Gelek kes dikarin ji vî zi-
nanî fêm bikin û mirov bi vê xwe digihi-
ne gelek kesi.

We klîba xwe li Newyorkê amade kiri-
e, cîma li Newyorkê?

Stran li ser dema kîfxweşîya mirov e.
Li ser hîsên xurt ji bo ìnsanekî din e. Û
stran gelek hêsan hatîye ser ziman. Min
xwest ku ev klîb gelek hêsan were çêki-
an. Em tenê derketin ser cadeyê û bêplan
ne dest bi xebata xwe kir.

Min ji bajarê Newyorkê hez kir, ji ber
ju bajarekî mezin e û tê de gelek xelkên
tuda dijîn. Gel, pir vekirî ye û mirov dikar-
te çanda gelek welati li ba hev bibîne.

Wekî ku tu jî dizanî, li Kurdistanê şerek
ye e û ev 13 sal in ku şer didome. Ev yek
ji aliye hîş ve ci tesîrê li te dike?

Wekî her kesî ez jî, vî şerî wehşet-
kê dibînim. Dîsa, wekî gelek mirovî, pi-
şaniya malbata min jî hê li welêt e. Lî be-
lê zêde haya min ji bûyeran çenabe. Ez ba-

wer dikim ku mala-
bata min, min ji nû-
çeyen ne baş diparê-
ze. Ew pir caran beh-
sa qewmînan nakin û
tiştîn ku çedîbin jî, ji
min vedişîrin. Ez bi
xwe jî nikarim li ser
vê meseleyê kûr bi-
bim. Xebata min vê
derfetê nade min.

Lî wekî her kesî
ez hêvidar im ku ev
pirs di demeke kin de
çareser bibe.

Tu çawa dikarî bi
muzîka xwe dengê
gelê me bigihîjînhî
cîhanê?

Ez bawer dikim
ku, ez bi karê xwe, li
ser mirovîn biyan ji
bo gelê kurd eleqeda-
riyekê hisyar dikim.
Ez ne siyasetvan im û
ji siyasetê hez nakim.
Li aliye kî din, ez di-
bînim ku gelek kes ji

çanda me hez dikin û bi vê yekê mereqa
wan ya ji bo gelê min jî xurt dibe.

Mirov dema guhdariya stranê te dike,
stranê te gelek bi dilşewat in, cîma?

Rast e, gelek kes meraq dikin û dipir-
sin; gelo cîma muzîka min ew qas bi dilş
e. Ez ji bo wan diyar dikim ku, ev yek ji
bingeha min tê. Û mirov di muzîka min de
dikare bibîne ku ez kurd im. Ez dibêjim ku
ez ji nîv-tonan hez dikim, hînek bi êş û
wekî din. Naxwe mirov nikare kûraniyekê
têxe mûzîkê. Gelek mûzîkîn bi tempo kû-
raniya wan tune. Zêde tiştekî nadîn mirov.
Lî belê ev gotina min nayê maneya şer-
mezarkirina mûzîkîn din.

Tu starana "Lawîkê Metînî" jî dibêjî, tu
zanî ev yek ji stranê herî navdar ên klasîk
e, malbata te ew fêri te kirine? Cîma
Lawîkê Metînî?

Jixwe ez pir ji wê hez dikim û dê û ba-
vê min ji bo min gelek stran digotin, lî be-
lê heta niha min bi tenê, ji mûzîka klasîk a
ku jê hez kir, ew e. Ew stran gelek hêsan
hatîne çêkirin. Pir caran tenê dengek û
bilûrek heye. Ev stran gelek xurt in. Den-
gênen gelek xurt jî hene. Sedem ji, ìnsanên
me ji pirsgirêkên xwe re çareseriyê nabî-

nin, êşa xwe bi riya van stranen tînin zi-
mîn. Her kes dikare van stranen fîr bibe.

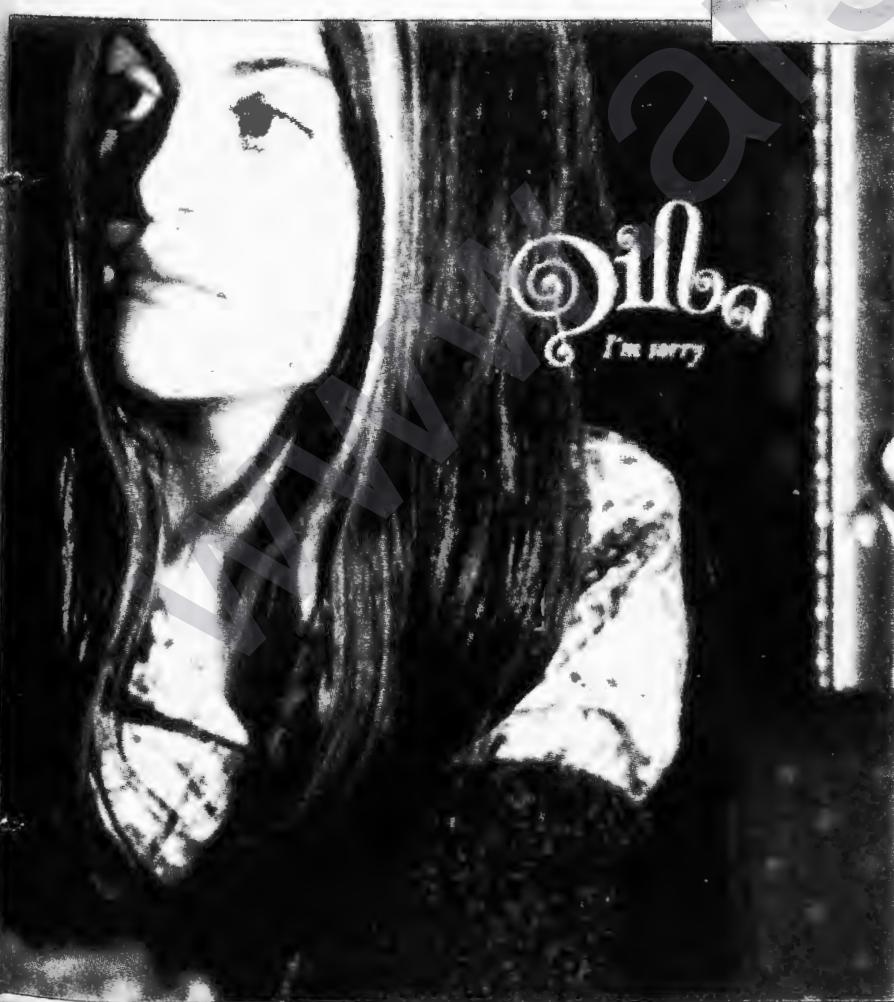
Dema ku me ji bo strana 'Lawîkê Metînî'
amadekarî dikir, zilamek derket pêş û
îkaz kir û got: "Li vir ev çewti heye, rastî
ev e. Li ba me kurdan adet e. Em staranen
xwe li her deverî û her demê dibêjin."

Di strana Lawîkê Metînî de semboleke
xwes heye, ez bawer dikim hînek li ser
xwediderketinê ye. Xwezgînî ye, lî mirov
dikare bibêje xwedî derketin. Keçik bang
dike û dibêje: "Eger tu min dixwazi, were
min bixwaze, eger tu min naxwazi, xwezgî-
niye min hene."

Tu jî li Swêdê yî û tu bang li kurdan di-
kî, dibêjî werin min bixwazin, hûn nexwa-
zin, wê Swêdî min bixwazin. Tiştekî wisa
sembolîk heye.

(Dilba, xwe nagire û bi dengekî bilind
hînek ji şermokî dikene û bi dûv re bersi-
vî dide)

Ez di wê baweriyê de me ku neteweya
xwezgîniyan ew qas ne girîng e. Her wiha
eslî mirovî ku tu bi wî wê re bizawice ji
ne ew qas girîng e. Ev yek henekeke xwe
bû. Lî belê 'Lawîkê Metînî' straneke be-
dew e. Lî mixabin em iro zêde rûmetê na-
din van stranen klasîk.

Ji Hêvî Berwarî

desteguleke helbestan

Çend tablo ji welatê min

Jin, zaro
Şehîd, çiya
Rûbar, gund
Li her cihekî di pîroz in.
Ji hebûnê re çeveng in
Peyva 'welat' pêk diünin.
Lewra
Hozana ji dayîk dibit
Ne diviya wek ya duhî
Çavêt xo
Perîşan veket û
Danêt ser êk.
Lê diviya çavêt xo
Bi cîhanêke tena û
Rûmet bilind kîl bidet û
Li şergeha jîyaneka bextewer
Bi bejna azadiyê
Bistirît
Rûpelên xo
Bi egîd û mérxasiya
Bi rûdanêt hêja û
Destkeftiya
Ji dîrokê ra bişînit.
Lê dîsa careka dî
Ya neçare û ser nevî
Ya lal e
Beramber bersiva
Qedemxêra kofî bilind
Xanzada serwera
Bajêr û gund
Hepsa Xanî
Nîşê wana
Ev ro li qada bênaviyê
Temaşe ye.
Dêmê ronahiyê bibînit
Roja duyê
Li hemî mîzgefta bang heldêra
Yan heram û bêheya ye
Yan jî li pirêza
Leyla Qasim û
Margirête
Her ro digel sisânê
Li "Berêbuhar"
Lesê tazî
Armanca du hova ye.
Berî sedan sala Xanî
Rêz û diyarî
Ji bo zaroyan Nûbihar danî.
Lê zaroyen û ne,
Dumahiya çerxê bîstê
Zaroyekî afrikî ye!
Çengekê pist û hestî ye.
Bermayê Enfal û Helebçe
Ev ro mirada wî
Kinçirekê bazarêt "balâ" ye
Xwarina wî,
Li sergîvkan
Hindav teneka
Bermayê kenkena ye.
Kolikê wî yê
Hezar car wêran
Ev ro disa
Ji fermana "Üdê" ye
Çerxê kurdîniyê maye

Hosa zaro.
Li welatê me
Xudanmafekê rewa ye
Xudanmafekê rewa ye.

Şehîd

Ey pîroztîrîn peyv
Di ferhenga şanazîyê da
Ey geştîrîn stêr
Li asmanê berxwedanê
Ey swînda,
Baweriya hemî dilsoz û
Welatparêza...
Şehîdan,
Tahir Tayar,
Mehmûd Xilbêşî û Loqman,
Egîd û Zekiye Alkan
We hay lê ye;
Ev ro yê deh bavan ji
Ji mîrê me dwîr
Bi qeza û qeder
Bîmrît 'şehîd' e,
Yê li ser pîrê bisekitît
Şehîd e!
Yê heta navtengê
Di dîziyê ra mayî
Şehîd e!
Yê bi derbê birayî bikevit û
Yê memkê dayîka xo ji
Ji binî bibrît
Disa şehîd e!..

Maka Şaristanan

Agîrî bisêş
Zagros Hasarosût
Helgirê toxman
Xudan mezintirîn serborî
Mezopotamiya li himbêza we
Fîrîk bûye.
Yekem pêxemberê mirovatiyê
Av ji sîngê we vexwariye û
Avesta li bin siha we
Jî dayîk bûye..
Ne Zeynefonê xudan leşker
Ne mexol û ne teter
Dest nehingavtiye bedenê
We yêt pîroz.
Lê li vî çerxê pêşkeftinê
Şermezariya
Xofiroşiyê û birakuiyê
Hîn yênil bilind daûrayin
Leşê we yê bûye
Gorepana tepe pê
Çi yê hat gola xo kir
Jê nebûrî
Gelo temaşe kin
Evî xoyî û vî destarî.

Aşopa min

Rêvingek peyt bo
Diviya berev
Merîxê bilind dadet
Berê hemî komelên stêra
Bizîvrînit teva li vê
Li vê jîyana nû hay det.
Lê hêj destpêk bû

Mizgîni li hewa
Gaziya fîhîtiyeke mezin
Omêda min reva
Ji dewlet serê
Mîrê ji til ve.
Her ejdehayê duhî ye
Yê Enfalê digazîte ve.
Bejna şehîda Helebçe
Roja nîvro dialisit ve
Foratê xort bi saxî
Di kifnê miriyan dipêçîte ve.
Çarenûs li cem mirî
Qumar e.
Çi hat û ci çû
Çend jin û şehîd û
Çiya û rûbar û gund û zaro
Gorî bêhneka
Korsîka babîniyê.
Te ci diviya û te ci divêt?
Ey dijminê ronahiyê,
Gurzê eniya tenahiyê
Yekem car bû
Hewlêra min a paytext
Dest gerdena azadiyê werandî û
Keftîye henek û laqirdiya
Yekem car bû
Kela dêrîn xo dîlî û
Bi bejna xo ya bilind
Şahî bûy..
Yekem car bû
Ava jîyanê li bin kocca

Hêvî Berwarî di
sala 1963'yan de li
devera
Berwarîbala li
Başûrê Kurdistanê
ji dayîk bûye.
Li Dihokê xwendîye
û dibistana
mamostetiyyê kuta
kiriye.
Berwarî ji sala
1975'an ve dest bi
nivîsîna helbestan
kiriye, helbesten
wê di gelek kovar û
rojnameyê kurdî
de hatine
weşandin

Goranî û Hacî Qadîrî
Peqî û der bûy.
Çi Ehrîmenî
Xewna welatê min
Girnijîna zaroyan
Te serjê kir
Hey pa ci derdekî girane
Tu pê ketî û
Tê wer bûy
Tê wer bûy..
Ne ne,
Ev ro ne weki duhî ye
Guh vebûn
Kore neman
Hemî bi çav ketin
Jin ev ro
Bingehê şoreşa ye û
Bêrpîrs û xudan bîryar e.
Zaro cîrayen paşeroja gelan e
Şehîd çevengê berxwedanê ye.
Rwîbar jîyan e
Çiya her mane
Tev di pîrozin
Lew ci yê
Ji dwîr ve jî tibla xo
Dirêj ketê,
Yan yariya bi çarenûsa wan biket
Yan li doza wan suyar bît
Dê dîrok
Hezar hezar naleta ketê
Naleta ketê

Li navendê çandê çalakiyên vê hefteyê

Li NÇM'ya Stenbolê

- 9.02.97 Yekşem: Konser Ozan Xanemîr, saet:17.30

- 10.02.97 Duşem: Konser Koma Agirê Jiyan, saet:14.00

Şanoya Hêlin: "Bayê Elegezê", saet:17.30

- 11.02.97 Şemî: Konser Koma Çiya, saet:14.00

Yekîtiya Malbatê NÇM'ye: "Ji xwarinê kurdan çend nimûne", saet:15.00

Dilana Koma Serhildan û şeva hinê, saet:17.30

- 12.02.97 Çarşem: Ertuğrul Kürkçü "Şerê Hundirîn ê İspanyayê", saet:18.00

- 13.02.97 Pêncem: Abdulmelik Fırat: "Serhildana Şêx Seîd", saet:15.00

- 14.02.97 În: Filmê "winda (Missing)", saet:18.30

- 15.02.97 Şemî: Konser Zugaş Berepe, saet:14.00

Şanoya Hêlin: "Bayê Elegezê", saet:17.00

Li NÇM'ya ïzmîrê

- 10.02.97 Duşem: Şahiya Cejnê: Koma Agirê Jiyan, Koma Agirê Zerdeş, Koma Dengê Bahozê, saet:18.00

- 13.02.97 pêncem: Bîranîna Şêx Seîd, saet:17.30

- 15.02.97 Şemî: Tiyatroya Komeleya Dêrsimîyan-Çığlık (qînîn), saet:17.00

RÛDAN

TÎŞK

LERZAN JANDIL

PEN'a Kurdî û MED.TV

Roja 01.02.1997'an Berlin de Kongreya PEN'ê Kurdî, "PEN'a Kurd" amê kerdene. Der heqê na kongreye de gelê çîmî amêy û ênê vatene. Tayê nînan ra neheq, tayê jî ebi heq ê

Zaf nivîskarî yawnêbiyena endamanê komika rayeraberdena PEN î rind nêvîne nê. Na raştâ jî. Ganî kongreye ra ver endamê komika rayeraberdena PEN î biyamêne têlewe, meseleyê xo hal bikerdene. Na çar serîyo ke kongre niyama kerdene û xêca naye jî gumra vatenê nerindî werte de gêrenê. Ganî nê biyamêne zelal kerdene. Daye ra dime ilanê na kongreye ne teyna rojnameya Özgür Politika de, la belê rojnameyanê kurdan pêrîne de biyamîne çapkerdene. Eke mumkun bî ebi nameyan birestêne endemanê xo yê bînan û mesela nînan rî zelal bikerdene.

Kongreye de gumra nivîskarî besdar bîbî. Her çiqa ke her hetê welatî ra nivîskarî bî jî, nînan ra zafêri parçeyê corî ra bî. Eke parçeyanê bînan ra nivîskarî tayîna zaf biyêne ma jî biyêne kîfîwes.

Kongre de gelê çiyan ser ro amê û tenê çiyan ser ro jî niyame qesekerdene. Tayê nivîskarê ma alaqaya qelem û şerî kerdê tê miyan ra. Ya qeleme ya şer. Hem ganî rind bîro zanayene ke tekoşîna şaran de qeleme û şer hemverê/duşte yewbînan niyê, la belê yewbînan kenê temam û na me de jî niya ra.

Béguman hatanî ke ma amayme na roje gelê çî derbaz bî û nê çiyan ser ro na kongre de niyamê qesekerdene. Prensibo tewr veren zelalkerdena probleman de o wo ke mordem xeletîyan, kemasiyan û şâsiyan ser ro qese bikero. Na qeskerdene ganî ebi yew het, yew diyene mebo.

Pêrotiya nivîskaranê ma o fikir de biyî ke PEN'a Kurdî zê modelê de şarîtiye bişîkiyo nivîskaranê kirmancan pêrîne biyaro tê lewe. Eke na kesîtiya corêne de ma meşîkîme bêrîme tê lewe, kesîtiyanê cêrînanan de têleweameyane tayîna bena zahmet. Seba naye jî ganî ebi metodanê newîyan dest berzîme kar û gureyê şarê xo. Ez hêviye kena, ke nivîskarê ma nêweşiyane verênan ra û şîkînê naye ra tepiya tê lewe de, tê kaleke de, piya bixebitiyê, bê ke bîr û bawariya xo ya şexsî bivurnê, daye ra derbaz bê.

Girêdayê na mesela û biyeyanê na dawiye ganî ma der heqê MED TV de jî tênenê karanê pratîkan bikerîme. Dewletê MED TV'yi nêwazena. Na zaf eşkera wa. Çimke MED TV kincanê dewlete yê qilîrina erzono meydan. Mafya, polis û parlamentê tîrkan piya xebetînê. Yanê dewlete, dewletêde çeteyan a. Dewletêde mafya wa. MED TV'yi dewlet e na der heq de çimanê şarî ver de rind teşîr kerde. Na niyame rî dewlete û menfatanê daye. Seba naye ra jî hemverê MED TV'yi seferberiyedê bêhiqûqiye ilan kerde. Hetan naca mesela êna fîmkerdene. Ma naye ra dime se bikerime? Esas meseleya ma na wa.

Ma yanê kirmancî, nivîskar, roşnabîr, politîkvan, şagirt, dewij, karker, cêni, camêrd, çênek, layîk, kal û pîrê ma, pêro dest bidîme yewbînan hemverê na hovîtiye, hêmverê na kuvîtiye şer bikeme. No şer zê şeranê bînan niyo. Ma na der heq de bîr û bawariya xo ebi kilmiye kongre de arde re ziwan/zon. Eke ma ere MED TV'yi wayir bivecîme, dewlete ere MED TV'yi nêşîkîna. Roje roja ere MED TV'yi wayir veciyan a.

î. CAN DILBİRİN/ BERLİN

PEN'a Kurd ji nû ve

PEN'a Kurd kongreya xwe sêyemîn pêk anî û rîveberiya xwe ya nû hilbijart. Reveberiya nû di bin serokatiya Haydar Işık de ji Zerdeş Haco, Medenî Ferho, Celîl Celîl û Mehmet Aktaş hatin pê. Her wiha PEN'a Kurd çar komîyon jî di nav xwe de da avakirin.

Di 01.02.1997'an de, PEN'a Kurd li paytexta Almanyayê Berlinê, li salona Haus der Kulturen der Welt, kongreya xwe ya sêyemîn, pêk anî. Ji çar parçeyen Kurdistanê, ji Ewrûpayê, ji Ermenistanê û ji dewletên din gelek kes besdar bûn.

Kongre pêşî bi rîezgirtina ji bo şehîdan û bi dû re ji bi axaftina endamê PEN'a Kurd Zerdeş Haco dest pê kir. Haco di axaftina xwe de li ser dîroka avabûna PEN'a Kurd sekînî û bi bîr xist ku ew di sala 1988'an de li Kölnê hatibû damezrandin û serokê wê jî Hüseyin Erdem bûye. Ji wê hingê heta niha PEN'a Kurd du kongre çêkirine. Ji sala 1993'yan pê ve jî Huseyn Habaş serokatiya wê kirîye.

Nivîskar Zerdeş Haco, da xuyakirin ku sazî heta iro li gorî mîsyona xwe negîhiştiye armanca xwe û wiha dom kir: "PEN'a Kurd, ji roja damezirandina xwe heya iro di navbera çanda kurdî û saziyên navneteweyî yên çandî de rola xwe pêk neaniye." Haco da xuyakirin ku pêwistî bi PEN'a Kurd heye û divê lê xwedî bê derketin. Her wiha gote ku çanda gelê kurd bi xebata vê saziyê li dînyayê dikare bê nasîn.

Pişt re rîveberê PEN'a Kurd nivîskar Haydar Işık jî axîvî û zordariya li ser zimanê kurdî anî zimên. Işık, bi bîr xist ku hê jî li Tirkîyeyê qedexekirina axaftin û nivîsîna der barê kêşaya kurd de berdewam e û her ku diçe zêde dibe. Haydar Işık, xebata PEN'a Kurd a dema serokatiya Hüseyin Erdem û Hüseyin Habaş jî rexne kir. Işık li ser xeletiya politîkaya wan kesan rawestiya û da zanîn ku wê, kesen ji welêt wekî endam qeyd nekirine. Işık got:

"Gava ku li welêt nêzî 15 rojnamevanê Kurd hatin kuştin, çima vê saziyê tu reaksiyon nîşan nedî?" Işık di dawiya axaftina xwe de, "Civaka kurd edi rabûye ser piyan û ev yek di damezrandina civak û jiyanekê nû de ji xwedî rola herî mezin e" got û ji bo vê yekê jî bal kişand ser gîringîya xebata PEN'a Kurd. Piştî vê axaftinê Raporê çalakiyan hate xwendin û şirovekirin.

Di rûniştina berî êvarê de jî hilbijartina rîveberiya saziyê pêk hat û Zerdeş Haco, Medenî Ferho, Celîl Celîl û Mehmet Aktaş hatin hilbijartîn û Haydar Işık jî bû serokê heyeta rîveberiyê. Dû re ji di kongreye de daxwaza avakirina çar komîyonan hate pejirandin. Li gorî vê biryare, damezrandina Komîyonâ Piştevaniya Gîrtîyan, Komîyonâ Werger û Parastina Zimanê Kurdî, Komîyonâ Nivîskarêni ji bo Aştiyê û Komîyonâ Nivîskarêni ji bo Piştgiriya Jinê Dînyayê hate girtin.

Ji dawetkarên kongreyê, Serokê PEN'a Almanyaya Rojhilat ê berê Walter Kaufman, Serokê berê yê Navendê yê Yekîtiya Keskîn Almanyayê Kambîz Be-Hanî, Nivîskar İbrahim Ehmed, Endamê PEN'a Ermenistan-Sovyetê Wezîrê Eşo, Mehdi Zana, Sekreterê Gîstî yê Yekîtiya Nivîskarêni kurd li Londonê Kemal Miravdeli, Weşankar Ragip Zarakolu, Hasan Bildiriçi, Zeynep Ağbaş ji kongreyê re mesajen xwe xwendin.

Serokê PKDW'ê Yaşar Kaya jî mesaj şand û serkeftin ji kongreyê û ji saziyê re xwest. Her wiha gelek sazî û kes jî mesajen xwe şandin kongreyê.

î. CAN DILBİRİN/ BERLİN

Rojêñ tayê

Li vî bajarı xwepêşandan çêbûbûn. Mirov wekî lehiyê herikibûn. Dengê sloganan ji kolanen vî bajarı heta bi Binxetê cûbûn. Ev navce di gelek rojnameyên tirkân û kurdan de bûbû manşet. Gelê vê deverê li hemberî hovîtiyê, li hemberî qirkirinê dikanen xwe girtibûn. Lawen xwe, keçen xwe rîkiri-bûn şer. Welatparêziyê wekî şitleke zûhatî li her malê şax dabû. Stran hatin çekirin li ser navê vê navçeyê. Çi-yayê nêzîki navçeyê di hembêz û paşa xwe de egid hewandibûn û hê jî dihewîne. Dilen ku li vê derê wezîfe dikirin şevê bitirs û dijwar diburandin. Gelek ji wan di aşxaneyê de râdiketin.

Cara dawî min ew li nav dehla Xelo ku li Newala Bûnisra ye, dît. Me tiryê miz, hinarêñ tirş, teraqiyê wekî hingiv, xoxen bi av, masiyen beqerî bi hev re xwarin.

Ev çend e ku li vê navçeyê êdî mirin ji paş ve tê. Mirin ji paş ve bi stûyê çelengan digire û wan li erdê di-gevizîne. Mirineke zer, bêpêjn û bidizika. Marekî reş ketiye nav bajér. Dijminê ronahiyê, çîrûskek ronahî li ku bibîne avê lê venaxwe. Piçek ronahî, piçek rindî, dilpakî di serê kîjan mirovî de hebe, mar bi wî vedi-de. Çavêñ mirovan bi tirs in. Her kes çar çav dibe. Kî bi rê ve here li paş xwe, li der û dora xwe dinêre. Çav li çavan dinêrin. Madê her kesi zer e. Mirûzê her kesi kiriye. Kul ketiye nava vî bajarı. Kul ketiye nava bajariyan. Du pîrek li ser tenûrekê rûnin, ji çar gotinêñ wan yek kuştin, yek jî mirin e. Çar mîr di dikanekê de li hev rûnin, gotina wan bi kemîn û birîndarkirinê, bi mirineke li ber çavêñ her kesi, bi kuştineke ne bi dilê tu kesi dest pê dike. Li vî bajarı ji sedî not û neh vê kuştinê naxwazin. Lî ev kuştin li ber çavê her kesi, di her kuçeyê de, li her holê, li her eraseyê, li her çarşiyê kuştinek. Cendek, qasekî li erdê dimîne. Ji devê her kesi ev gotin derdikeve: "Wey heyf û xebînet. Mala minê, ci xort bû!..."

Bibêje hema xort li kolanen tune ne. Bi ku ve çûn? Di meha tîrmehê de ev kolan çiqas sar in. Xwedê, qey rûyekî geş, devekî bi ken tune ye? Qey kevokên spî nemane, hemûyan xwe res girê dane? Dengekî zîz di şevê de hew bilind dike, govend û dîlan jî nemane. Mirin, kuştin, birîndarkirin, mirina zer, mirina bêbext û hew...

Bavê Bahrem digot:

-Xwezi yê min jî wekî yê ew qas dost û cîranan di nava çarşiyê de bi-hata kuştin. Qene me yê cendekê wî bişûsta. Emê bi laşê wî şad bibûna.

Me yê gorek jê re çebikira. Dilê da-yika wî dê rehet bibuya. Lî windabûn, windabûna ji nişka ve, bêgu-man, bêagahî hê dijwartir e. Her şev li mala me şîn heye. Ji bîr nabe, wê çawa be.

Li vir çavê rojê jî sor bûye. Heyv ji şerman ji nav ewran der nayê. Çemê Çexçexê wekî bilûra şivanekî evîndar dinale. Bayê ku ji Newala Bûnisra tê dilê mirovan hênik nake, heçkû dax dike.

Bavê Xefûr jî dilşikestî bû. Xefûr berî bi sê mehan ketibû kemîn li çaryana ba Şêx Reşîd mirinê bi stûyê wî girtibû. Xefûr ji mirinê û ji kuştinê re amade bû. Ne destvala bû û ronî di nava dil û mêjiyê wî de gur bû. Wî koremar dûrî xwe nedidît. Zanibû ku rojekê wê çeqelên xwefiroşî riyan bibirin û wê dengê teqînekê were, an ji wî, an ji wan. Kî dizane ku wê Xwedê ji diya kê bistîne. Ew bi xwe bawer bû. Mirin li ser seran, li ser çavan bû. Lî valahî li kesi na-bore. Hiş û ramana Xefûr çû ser Mi-hemed. Li çaryana ba Şêx Reşîd valahî û mijûlbûnê ew efû nekir. Beri-kekê mêjiyê wî ji hev belav kiribû. Demanca wî li ber serê wî bû. Lî çi heyf, wekî her car koremaran desten xwe hejandin, erebeyen 'A Takımı!' heta bi cihê ku herinê ew parastin. Li ber çavêñ melayê camiyê, li ber çavêñ zarokên taxê, li ber çavêñ pîrekên mastfiros û bi piştgiriya hêzen ewlekariyê!...

Bavê Xefûr got:

- Bêhna xwe fireh bike, hêvî tu car nayê birîn. Hew te dît ku Xwedê deriyek li me vekir. Hew te dît ku Bahrem da devê derî...

Ev bû sî û neh roj ku Bahrem di vê qula bin xêni de bû. Ji roja ku ew anîne vir, ji bîst û çar saetan carekê çaryekek nanê tisî didinê. Riha wî dirêj bûbû. Lîva wî ji tîbûnê terikî bû. Porê wî gjî bûbû. Mabû komek hesti. Nalîna wî mîna vinevina mîsa hingiv derdiket.

Sî û neh roj di nav tarîti û bêden-giyê de, di cihekî bêhnpêketî de.

Aveke genî û pîs bi ser serê wî de diniqutî. Zimanê xwe dida ber wan dilopan. Zimanê xwe bi wan şîl di-kir.

Kî ne yêñ ku çavêñ wî girê dane û ew anîne vir. Çima wî nakujin. Li benda ci ne? Evê çavbeloq, rihdirej û xwîntal kî ye? Yê dirêj, pozmezin û esmer dîsa bi fiłefik keniya û got:

- Min iro telefonî mala we kir Bahremê ermenî. Min ji bavê te yê ermenî hinek pere xwestin. Duh yekî din jî ji malbata we hate kuştin. Ev bûn şes kes ku em ji malbata we di-kuşin. Tu jî dê wekî berazekî bêxwe-dî di vir de hêdî hêdî bimîri. De bila

Apo bi te ve were. Bila şervan werin te xelas bikin...

Van gotinan bandoreke berbiçav li ser Bahrem nedane xuyakirin. Jix-we rûyê wî bûbû wekî rûyê miriyan. Ma rûyê miriyan tê guhartin. Qey tirs û fikar û xemgînî ji miriyan re heye?

Heta ji Bahrem dihat stran û ser-pêhatiyen zarokatiyê dianîn bîra xwe. Ji bo ku bi yekcarê xwe winda neke û hişê wî ji bîr nebe, xwe bi xwe re dipeyivî. Navê xwarin û fêkiyan dihejmartin. Tirşik, kutilk, met-fûnî, bavnelimal, merge, şorbeşîr, behîv, müşmiş, güz, hejîr, kereng, yek bi yek dianîn bîra xwe. Ji hal ketibû, lê dîsa jî bi serê zimanê xwe na-vê van tiştan bi lêv dikir.

Bîst û heş salen Bahrem, wekî bîst û heş liben tizbiyê werin kêşandin, bêpêjn borîbûn.

Ev çend sal bûn ku Bahrem bûbû xwediyê baweriyeke xurt. Di bin vê bêdengî û nermîtiya wî, pîkolî, xizanî û bextreşiyâ ku li ser dilê wî hatiye neşşkirin de, girekî bêhemîsal aj dabû. Bahoza ku di korta dilê wî de radibû, qet nedîda der. Zarokatiya wî li zeviyen pembû, di xebata ser avahiyan de derbas bûbû. Jiyana dijwar ew hînî sebr û qinyatê kiribû. Beden û mêjiyê wî di pêtén agirê jiyan po-layî de stewabû.

Di vê qule de mîjî û bedena wî di-da ber hev. Mîjî binketina laş nedî-pejirand. Xwest ku rabe govendê. Govendekê bi tenê bigire. Lî laş bi ya dil nekir. Qakê wî ew ranegirt. Rûnişt û pişta xwe da hêtê kerpiçî. Mişkek ji qulekê derket, ev qul li ber çavêñ wî gelekî bêmirêñ dixuyan.

Teptepa lingan hat, qapaxa çalê vebû. Hinek ronahî ket hundirê çalê, nedihat zanîn ku ci danê rojê ye. Ye-kî rîhderqîtik, qeteq nan li ber danî. Tasek bi nîvî av jî da destê wî. Taseke zingarî bû. Bêhna ketibû avê.

Di dilê xwe de got: "Qey av jî genî dibe?!"

Yê bi rih got:

- Diya te nanek daye feqîran. Fer-mana kuştina te betal bûye. Rojnameya Apoçiyen ermenî û hevkaren we heyeteke gawiran anîne kezayê, qomutanê alayê jî zorê dide me. Vê carê dibe ku tu bifilitî, lê xelasî ji te re tune ye. Hezkiriyen Bahrem yek bi yek hatin ber çavêñ wî, hev û din hembêz dikirin. Nexwest ew dîmen ji ber çavêñ wî here

Hêz nebû ku dil bifüre. Jixwe mirin mîna teptepa lingekî ne li ber çav-nêzîk dibû lê deqeyek bi tenê jî hêvi-ya xwe ji jiyanê nebirî. Çawa ku ên ji her du çavan kor, her êvar -hindek be jî- bi sibeheke ronî radikevin; Bahrem jî wilo bû. Dilikê wî nedika-

rî xwînê germ bike. Loma, xeyala xweş a ku dihate ber çavêñ wî, tu bandor li ser rûdêna wî nehişt.

Destê xwe avête riha xwe. Neynik hate bîra wî ku taqeta wî hebuya, wê kenekî ecêb bikira. Bûbû wek sofîyê mala şêx. Gelek caran wî û hevalê xwe tinazên xwe bi xortê xwedan rih kiribûn. Dema ku ifadeya wî girtibûn; neynika wî ya berikê ya ku ala Galatasarayspor li pişta wê neqışan-dî, jê hatibû standin.

Hê li ser rih û neynikê difikirî, de-riyê kozikê bi zîqîn vebû. Nobedar hatibû guhertin. Du kesen ku heta vê gavê Bahrem ew ne dîtibûn, hatibûn. Bi telaş terîseke sor a lewî li çavêñ wî girê dan. Bi lez ew hilkişandin jor. Ew li texsiyeke nû û spî siwar ki-rin. Li nav erdeki vala ew berdan. Texsî bi xuşin û pir bi lez jê dûr ket. Stêra sibê hilatibû. Ji bili dengê pan-zer û cîbîn tîmîn taybet û leşkeran tu his tune bû. Tîmîn ku zêde alkol vexwaribûn dijûnê kirêt ji hev re dikirin. Xwe li dê û jinêñ hev diheki-mandin.

Piştî ku dengê texsiyeke jî hew hate sehkîrin, Bahrem terîş ji ser çavêñ xwe bitirs û şahiyeke têkil vekir. Ji Mizgefta Mazilevdîn dengê banga sibê bilind bû:

- Elahûekber, Elahûekber...

Paşê ji du mîzgeftîn din dengê bangê hate bihîstîn. Cara yekemîn bû ku Bahrem ev deng bi awayekî têgihişti guhdar dikir. Piştî sî û du rojan ji bili çend gotinê nobedaran dengek hate guhêñ wî.

Mîna mîheke gêj li der û dora xwe nîhîrî. Ber bi şewqa lembeyen Qamîşlo nîhîrî lê çavêñ wî eşyan.

Got: "Gelo ez li ku dera bajér im; mala me li kîjan alî ye?" Qederê nîv saetê meşî, hate nav malan. Seyek li ber deriyekî vemitandî bû. Carê pir ji seyan dipelikî, bi hiseke nedîyar derbas bû. Lingê wî ew bi rê ve nedîkir. Taqet ji çokê wî vekişiyabû. Li ser kevirekî rûnişt, bêhna xwe veda. Pêjna linginan dihat. Lî kes nedixuya. Dixwest bike qîr û hawar. Awaz nîn bû. Da xwe rabû, dîsa xwest bi-zane ka li ku ye, lê mefer nedît.

Di cihê xwe de rûnişt, ma li benda rojê. Di dilê xwe de got: "Karê min ê pêşî ev e, bila dayika min du tenûn nan bipêje. Berxekî ji inin re ser-jîbikin, ezê bixwim û hey bixwim. Ancax têra min dike. Di van ramanan de di xew ve çû. Di navbera ra-zan û hişyarbûnê de bû. Bi hilatina rojê re rabû ser piyan, wekî pîrekî zerdeştiyan ku li hemberî rojê ibade-tê bike, bi awirêñ nîvxemgînî û bi-bişirîn li rojê dinêri..

HESEN ZINAR

Berhemeke watedar ji Dilbixwîn Dara:

Felsefeya Ehmedê Xanî

Heta niha bi xwe, min gelek berhemên bi kurdî xwendin. Lê kêm ji wan ez neêşandim. Pirtûka Dilbixwîn Dara a bi navê "Felsefeya Ehmedê Xanî" jî yek ii wan berheman bû ku ji xwendina wê re gelekî kêfa min hat.

T istinen ku berhemê balkêş dikin an jî dikin ku berhem bê xwendin, hene. Wekî navê nivîskar, navê berhemê, berg û qabaxa wê, navê weşanxaneyê û hwd.

Ji bo berhemên bi kurdî, ji van tevan bêhtir ziman dêhna min dikişine. Çimkî ez ziman, wekî deriyê berhemê dibînim. Gava ziman sivik, fêmbar û rewan be, kêfa min ji xwendinê re tê û ez heta dwî li xwendina wê neynim, naxwazim zû bi zû wê ji destê xwe berdim.

Berhem çendî hêja be, gava ku ziman şikesti be, tevlihev be, tehde lê hatibe kîrin, ji min re wekî xwarineke xav a ku nayê xwarin, tê.

Me got ku ziman deriyê berhemê ye, gava ku derî bi zorê vebe, wê gavê xêr tê de namîne. Ji lew re nivîskar divê hay ji zimanê xwe hebe û lê bixebite ku karibe berhemâ xwe bi xwînêran (xwendevanan) bide xwendin. Zimanekî gîhiştî, zimanekî stewihî (kemili) pêwist e...

Heta niha bi xwe, min gelek berhemên bi kurdî xwendin ku naveroka wan ji hev cihê bûn. Lê kêm ji wan ez neêşandim, di çaxê xwendinê de mîna ku agir li pûş here ez li wan diçûm.

Pirtûka Dilbixwîn Dara a bi navê "Felsefeya Ehmedê Xanî" jî yek ji wan berheman bû ku ji xwendina wê re gelekî kêfa min hat. Bi dilekî rihet min ew xwend.

Ziman; rewan, sivik û fêmbar (fesih) bû. Her kes dikare jê tê bigilhîje. Bêyî ku tu ferhengekê deynî ba xwe. Her wiha ez ne şaş bim ev pirtûk, yekemîn pirtûk e ku bi munasebeta sêsedsalîya nivisîna Mem û Zîna Ehmendê Xanî, bi kurmançî hatîye nivisîn. Vê yekê jî, qedrê vê berhemê li cem min zêde kir.

Em ji berêvkî ve berhemê hildine destê xwe û wê binirxînin. Pirtûk ji aliye Enstituya Kurdî ya Berlinê ve hatîye weşandin. Komîsyona weşanê bi navê "Pêşgotina weşanxaneyê" pêsekek jê re nivîsiye. Em bipirsin gelo enstîtu weşanxane ye?

Piştî vê "Pêşgotina weşanxaneyê" îcar "pêşgotin" a nivîskar tê. Nivîskar di derekê de wiha dibêje, bêyî ku em destê xwe bidinê: "Verêstina (izahkirina) Felsefeya Ehmedê Xanî û şirovekirina Mem û zînê, ne karekî hêsan e. Ez di vê zanebûnê de me, ku barekî giran e, her wiha baş dizanim ji ku wê gelekî ji dema min bibe."

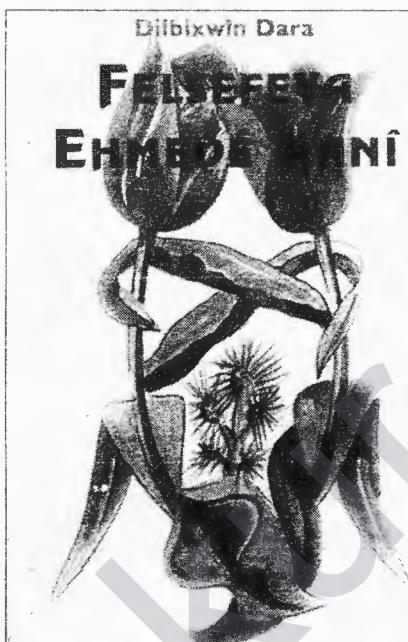
Wisa xuya dibe ku birêz Dara serê pêşîn bi nivisîna "pêşgotinê" dest bi xebata xwe kiriye.

Di pey "pêşgotin" de berhem bi seranê "Rûpelek ji wêjeya kurdî" dest pê dike. Di cihekî vê nivîsî de, em rast li hevokeke wiha tê: "Di vê gotarê de ez bi firehî li ser hunera hunandina besen wêjeya kurdî (helbest, çîrok, folklor,

stran û hwd...) ranawestim. Lewre di rojeva xwe de konferans li ser disekine."

Em dibêjin qey ev jî gotareke teybet e, ku pêşkêşî konferanseke bûye. Lê, di nav rûpelên pirtûkê de cih ji xwe re gitîye, ji bo ci ye em jê serwext nebûn.

Xebat ji bili her du pêşgotin û beşa bi

Felsefeya Ehmedê Xanî/ Dilbixwîn Dara/ 201 rûpel/ Weşanên Enstituya Kurdî ya Berlinê.

navê "Rûpelek ji dîroka wêjeya kurdî" ku me jê behs kir, ji bîst û heft beşan hatîye pê. Nivîskar di binê her sernavekî de li ser mijarekê rawestiyaye.

Lê dîsa em nizanîn nivîskar bi ci mebestî li ser "Beşen Wêjeya Kûrdî", "Baba Tahirê Hemedanî" û "Feqiyê Teyran" nivîsiye. Me tu têkiliya wan bi mi-

jar û dabaşa pirtûkê re nedît. Di her du pêşgotinan de jî sedemên wan nehatiye diyarkirin.

Nivîskar bi bîst û çar sernavan li ser Mem û Zînê radiweste, (ku sê heb jê der barê dîroka Kirdistanê di sedsala X û XVII'an de nêrîna rojhîlatnasان li ser Ehmedê Xanî û de barê jiyana Xanî de ne).

Dilbixwîn Dara bi zimanekî sivik û fêmbar mijarêne wekî "Evîna Mem û Zînê", "Xanî û Jîna Kûrd", "Bajarvaniya Kûrdan", "Hilbirîn û pêwîstiya aborî", "Zîndan û berxwedan" û "Cejna netewî Newroz" digire destê xwe û wan şirove dike.

Vê yekê jî li gel çavkaniyan, bi helbesten wî dike, pêşî eslîn wan pêşkêş dike û pişt re jî ramanê xwe yên der barê wan de derdibe (ifade dike). Carinan jî, ji bo ku ji xwîneran re rehetî be, berambarî wateyên hin peyvîn ku bi erebî ne û yên ku pir nayêne zanîn, dide.

Lê, bi ya min eger, ji dêla vê yekê, nivîskar halê sadekirî yên helbestan digel eslîn wan bida, wê bastir bibûya.

Em li ser naverok û şewaz (uslûba) xebatê jî rawestin. Ligel ku navê berhemê pir bi idia ye (Felsefeya Ehmedê Xanî), naverok ji min re hînekî sivik hat, wekî ku hema bi ser re li ser mijaran hatibe sekinîn. Kûraniyeke zanistî xwe bi mirov nade hesandin.

Şewaza berhemê jî, ji zimanê zanistî û akademik dûr xuya dike. Bêhna şewaza propagandayê jê tê. Digel van tiştan, berhem ji me re şîrîn û delal hat...

ZANA FARQÎNÎ

"Dersim Tertelesi"

FAYSAL DAĞLI

Demeke dirêj e ku di nav reşenbîr û nivîskarê kurd de, li ser "Romana kurd" guftûgo tê kirin. Bi rastî mirov nikarê bibêje, piştî ew qas munaqeşe standareke romana kurd hatîye afirandin. Lê mirov dikare bibêje ku ji van guftûgoyan perspektiveke polîtik hatîye qezencikirin. Ev perspektif wê bibe bingehêk ji bo hilberjîna berhemên xurt an na, wê pêşeroj nîşan bide.

Lê dema mirov rolâ wêje û romanê di warê şoreşê de bide ber çavan, wê xuya bîke ku, şoreşa kurd ji aliye eniya wêje û mevzûya vî karî ve sist e. Tabî, dema li pêşveçûna romana cîhanê û

zehmetiyen vî karî jî bê fikirîn, wê bê fêmkirin ku ev pirs wê hînekî din jî bidome û pirsên civaka kurd, ziman, alfabe, lehçe, kevneşoî, xwendevan û tecrûbe jî li aliye kî din.

Dersim Tertelesi ya Haydar Işık ev guftûgo anî bîra min. Dema min ev roman xwend jî, hêza romanê ya bi efsûn carek din ket dilê min û careke din min fêm kir ku wêje, di Şerê neteweyî/çînî de sîleheke çiqas girîng e. Belê romanekê baş ne wekî birîna guleyekî ye ku piştî demekê baş bibe, lê kare di rihê mirov de, birîn û rîcênen kûr veke.

Haydar Işık, dema Terteleya Dersim tîne ziman, ez fêm dikim ku Nûri Dersimî bi nesîheta "tolhildanê" çima kezeb şewtandine. Çima karmendên dadgehê dewletê ev pirtûk bi lez qedexe kirine.

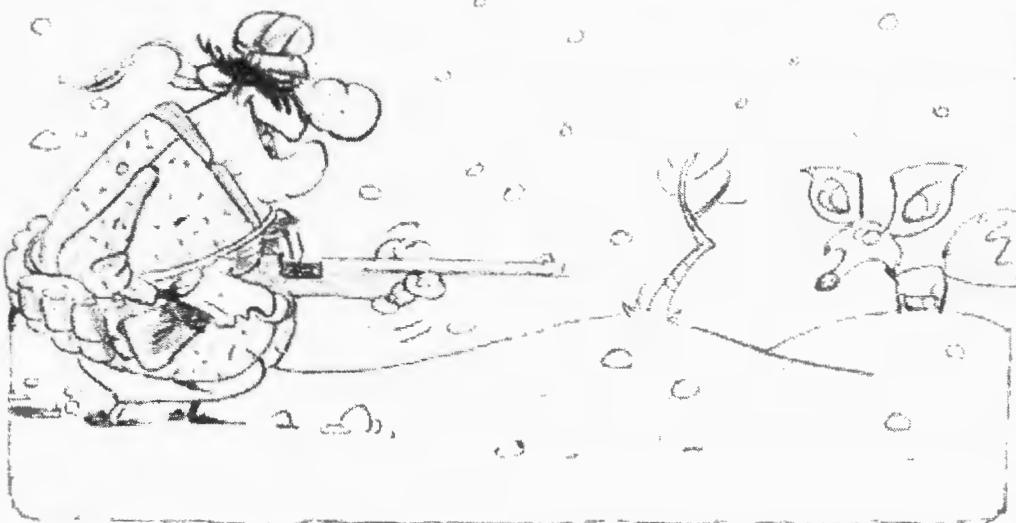
Dersim Tertelesi liqekî ji gira Dersim e ku, bi şahîdiya kurd, bi şahîdiya kurdan û bi pêñusa kürdekkî wekî romanekê dokumanter hatîye nivîsandin.

Haydar Işık felaketa gundê Mêrgesor girtiye nevanda romana xwe. Lê gelek efsane, çîrok û serpêhatiyen dîroka kurdan jî di berhemâ xwe de bi kar anîne. Eş, xeyal, xewn, şahî, stran, bi kurtayı jiyan û çîroka Alîbînat, Rîza Çavûş, Güle û gelê kurd û dijiminê gelê kurd nexşandiye. Di şahidiya Duzgînê Pîroz, Çemî Kutu, Tujik Bava, Zel û Koyê Sur de romana lanetkirina qewmê kurd: Xiyaset. Lê ji terteleye vir de pir tiş, hat guhartin an na? Dîsa gir, dîsa îxanet, dîsa eş car (din) ês...

Nivîskar bi romana xwe ji ewladêne neteweya xwe ra piştgirîye, ji bîrnekirîne, şer û nefreta li dijî dijimin nesîhat dike. Her çiqas hînekî kêmâsiyên estetikî hebin jî, 'Dersim Tertelesi' bi zimanê tirkî jî hatibê-nivîsandin, di romana kurd de mînakeke xurt e, ku bi mîjîyekî neteweyî hatîye nivîsandin.

Belê kurd bila guftûgoya li ser romanê bidomin. Bila pêşîye romanen binivîsin, paşê li ser romana "baş" rawestin. Ji kurdan re roman gerek e.

Rovî benî tanıstırdî

Nêçîrvanek rojekê derdikeve nêçîrê. Li çiyê roviyekî dibîne û dide dûv rovî. Rovî direve, nêçîrvan jî li dûv diçe, bi wî awayî li çiyê hev geleki digerînin. Nêçîrvan di dema gerê de rastî komek gerîla tê.

Heya wê çaxê tu car gerîla nedîtibûye. Gerîla bangî wî-dikin, hinekî pê re diaxivin. Pişt re her tim diçe cem gerîlayan û dibe mîlis.

Rojekê ji sedema milîsiyê tê girtin. Di da-wiya lêpirsînê de derdixine dadgehê. Dozger

jê dipirs: "Kim seni teroristlerle tanıstırdı?" Nêçîrvan bersiv dide: "Weleh sawci beg rovî benî tanıstırdı. (Wele dozger beg rovî ez bi wan dam naskirin.)

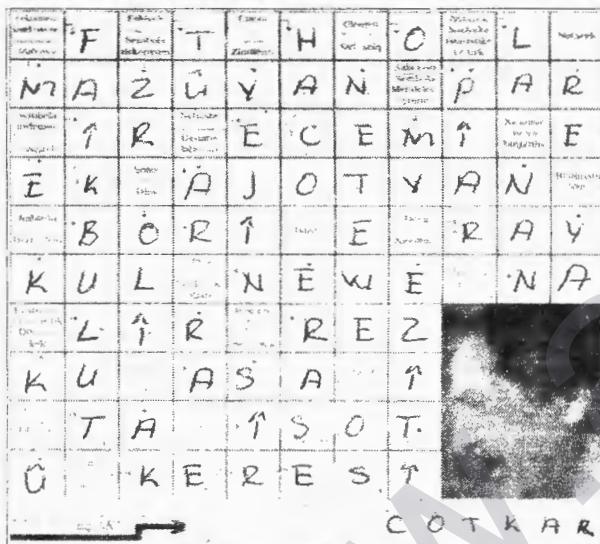
Dozger: "Rovî kim dir, nerede ikamet etmeketedir, gerçek kimliği nedir?"

Nêçîrvan: "Rovî rovî dir, çiyada yaşıyor."

Dozger ji katiba xwe re dibêje: "Yaz kizim, Rovî kod adlı terorist beni teroristlerle tanıstırdı, çiyada oturmaktardır."

JI GIRTIGEHA BARTINÊ

BIXELAT...

Bersiva Xacepirsa 52'an

Xacepirsa me bixelat e. Di 15 rojan de ci bersiv bigihîjin me, emê wan binrixînin û bi riya pişkê li 5 kesan belav bikin. Xelata hejmara me ya 54'an pirtûka JAK LONDON (ZAROKA ŞEVÊ) ye Jérénöt:

Ji bo ku bersiva we bê nirxandin, divê hûn "Peyva Veşarı" di navâ qutiyen li bin xacepirse de binivîsin û teví adresâ xwe ji me re bisinîn.

ZAROKA ŞEVÊ

Jack London

Pênc kesen ku xelata xacepirsa hejmara 52'an, pirtûka Dr. Kaws Kaftan "Baban Botan Soran" qezenc kirine: Serhat Güll/ Amed, Azad Oğuz/ Batman, İbrahim Özbay/ Bazid, Rasto Genc/ Elaşgir

Zincîr

Lî Kurdistanê pîrek dixwaze kurê xwe bizewicîne. Radi-be diçe maleke bi nav û deng ku qîza wan ji kurê xwe re bixwaze. Hinekî rûdinin diaxivin û pîre dest pê dike dibêje:

"Ger ku hûn riya mala xwe bidine min ez dixwazin bibime xizimê we. Bi îzna Xwedê û Pêxember ez hatime ku qîza we ji kurê xwe re bixwazim."

Bavê qîzikê dibêje:

"Xwişkê xizimtiya te li ser çavê min, li ser serê min, bes qelendê me gelekî buha ye. Tu nikarî vî qelendê buha bidi."

Pîre dibêje:

"Bila be, canê te sax be, qelend ne mesele ye, çiqas giran be jî tiştek nabe. Tişte pêwist mirovahî ye. Ka qelendê xwe bibêjin."

Bavê keçikê dest pê dike, dibêje:

"Em pereyan naxwazin. Tê televîzyoneke japonî, sarkereke (adolabeke cemedê) almanî, ma-kîneke cilşûşitînê, firinek, bîst heb zêrên reşadî, saeteke zêrîn û bi teví sê mîtro zincîr bîne. Te ev tiş anîm emê qîza xwe bidine kûrê te."

Pîre hinekî difikire, dibêje: "Ez televîzyona japonî, sarkera almanî nizanim, lê hûn çiqas zincîr dixwazin bixwazin, ez dikarim bînim. Zincîra kera me deh mîtro ye, ezê pênc mîtroyan qut bikim, ji we re bînim."

Muxtar li vir bûyal!

Gerîla li herêmeke Kurdistanê diçine gundekî, civînekî çedîkin. Gerîlayek dertê pêşberî gundiyan dixwaze ku biaxive, lê belê bi kurdî nizane. Ji ber vê yekê jî dixwaze ku bi zimanê tirkî biaxive û ji gundiyan re dibêje:

"Ez bi kurdî nizanim, ji ber vê yekê jî, ez dixwazim ku bi tirkî biaxivim, hûn fêm dikin?"

Gundi tev bi hev re dibêjin:

"Erê em fêm dikin, tu bi kijan zimanê dizanî bi wî biaxive."

Gerîla dest pê dike, qedera sa-tekê diaxive. Di dawiyê de ji gundiyan dipirse:

"We fêm kir?"

Gundiyeq radibe dî' êje:

"Belê te baş got, te xweş got, lê ez fêm nakim. Welehi muxtar li vir bûya meyê hemû fêm biki-ra."

JI GIRTIGEHA BARTINÊ

XACEPIRSA BIXELAT (54)

Nâveki mîran Kesê ji Amedê	Ser, jor Dost	Bî farisi av Naveki jînan	Ronakbi-rek (wêne) Naveki Xwedê	Belê	Mirov
Navê xwarinekê Diji germê		1	Zirkonyu m Mirnişin-eke kurdi	2	Veqaten-deka pîr Jimar
		Kul Bêra kolanê			Kurte nîvisina doktor
Gîhanek	Armanc. daxwaz Madenek			Daçekek Uranyüm	
	Şiret Qaçor			Coni Glyanewer-eki avi	
Dasi, his-tiri Şeng, pîr xwesik			Bî soranî 'eve' Cejn	4	
			Paytexta sümeriyen Xwedayeki misri	5	
Bi zazaki kurmane Alkolek				Rübarek li Afrikayê	
		3			

PEYVA VEŞARI →

1 2 3 4 5

Qelenê warê me

Jı roja ku kurdan ola Zeradeş Pêxember berdane û bi ola îslamê girtine, bûne rîncber û koke. Gelek miletên vê deverê (ji bîli ereban) bi ola îslamê girtin. Wekî faris, tirk, efgan û hwd. lê belê tu miletan mîna kurdan ji îslamê re kar nekirine, xwe jê re kiri ne ax û axa xwe jê re kirine qurban.

Caxa ku mirov li dîrokê vedigere û dixwîne, porê serê mirov gjî dibe, dibe wekî pejdank, çawa kurdan ev qas alîkariyên mezin û girîng ji îslamê re pêşkêş kirine û birayên misilman li hemberî vê yekê xerabî bi kurdan kirine, em kardin hinekî bi kurtî bûyerên tarîxî bi bîr bînin:

1) Dema ku êlîn mixolan ji Rojhîlat hatin, wekî kûlî li vê hêlê danîn, li her deverê bû şer, sotin, kuştin û talankirin. Bi taybetî li ser qada kurdan. Ji lewre kurd ji Bexdayê ta bi Azerbeycanê bûne bendavek, li hemberî wan rawestin, sîngâ xwe ji tîr û kevanê wan re vekirin, da ku derbas nebin paytexta xelîfe îslamê (Bexdayê). Kurdan, xelîfe demeke dirêj ji êrîşen wan barbaran parastin.

2) Gelek mîrek û qehremânên kurdan hatin kuştin û gelek dewletên kurdan ên aza û serbixwe hatin herifandin, wekî dewleta Biçeyhî, Şedadî, Merwanî û hwd.

3) Dema ku Yûsivê kurê Eyübê Rewadi imperatoriyeke îslamî damezirand, erdê xwe dorfireh kir, rizgar kir; bi hezarar xorten kurdan ajotin şerê xaçperestan, ta bi kurdên zerađeşti birin şer. Navê wan kiribûn "Hêza Tawusi".

Ji her derê xort anîn xistin devê topêna xacperestan. Bi zend û bendêwan, milk û mîrekên deh dewletên ewrûpî vegerandin, bêrûmet kirin ta iro ew ewrûpî wê kînê bi me re dikşînin.

Ciwanmîr Selahedînê Eyübî, Qudsâ şerî ji dijminê îslamê azad kir, ala îslamê bilind kir, her du xelîfe kirin yek, rojekê nekete hişê wî ku ji jî kurdan re dewletekê çêke.

4) Kurdan seroktiya xwe û fermandariya xwe û qada xwe kirin qurbana ola îslamê, her

birayekî misilman parçeyek ji welatê xwe jê re diyarı kirin, ta ew kirin xwedî tac û eywan, xwe kirin navmaliyên wan.

Beramberî van çar qenciyâ, birayêne yê misilman çar xerabiyê malmîrate bi me kurdan kirin.

1) Birayêne yê misilman gund û bajarene me bombebaran kirin, bi bombeyen kîmyewî deh hezar mirov sotin û kuştin, nîv milyon nemendî kirin, du milyon kurd koçer kirin, bi çol û çiya xistin ta ku kesen em ji wan re dibêjin gawir, ew vegerandin bi cih kirin, papayê wan ê dilkovan ji wan re nimêj kir, teví ku ne şêxekî, ne melayekî misilman ji wan re tika (rica) nekirin.

2) Birayêne yê misilman nemaze yê ku sistema ola îslamê li nav xwe bi kar anîne, van kevneperestan, serokê komara kurdan a demokrat (Mehabadê) bi fen û

Ciwanmîr Selahedînê Eyübî, Qudsâ şerî ji dijminê îslamê azad kir, ala îslamê bilind kir, her du xelîfe kirin yek, rojekê nekete hişê wî ku ji jî kurdan re dewletekê çêke.

xapan kuştin. Simko Axa û serokên PDK'ê Qasimlo û Şerefkendî kuştin, şoreşa serok Barzanî herifandin, tewir di vê deme de dibêjin ku kurd ne

ji ola îslamê ne û kuştina wan helal e.

3) Birayêne yê misilman Kurdistana mezin ya Bakur wêran û talan kirin, bi hezaran gund û bajar kavil hiştine û dibêjin: "Warê we tune ye." Bi milyonan xort û qîzîn kurdan, li bajar û paytexten wan bûne boyaxçî, barkes û navmalî.

4) Hinek ji birayêne misilman ji me re dibêjin ku "Hûn tirkîn çiyan e" û hin dibêjin ku "Hûn ji reha farîsi ne", û hinêne din dibêjin ku "Hûn newerî ne (qereçî ne), biyan in, warê we tune ye." Birayêne yê misilman dibêjin ku qelenê erdê we û buhayê alîkariya we û para we ji îslamê re, mizgeft û zîndan in ta ku birayêne we yê misilman fermandarê welatê we bin, wê para we mizgeft û zîndan bin.

ABAS İSMAIL
QAMİŞLO

Rojnameya Hefteyî
(Haftalık Gazete)

Li ser navê
Zerya Basın ve
Yayincılık
San. Tic. Ltd. Şti.
(adına)
Xwedî (Sahibi)
CELALETTİN
YÖYLER

NAVNIŞAN
Ayhan Işık Sk. No:23/3
Beyoğlu / İSTANBUL
TEL-FAX
(0 212)
251 90 13

Gerînendeyê Weşanê
(Yayın Yönetmeni)
SAMİ TAN

Berpîrsê Karêن
Nîvîsaran
(Yazî İsleri Müdürü)
DÜZGÜN DENİZ

Berpîrsê Saziyê
(Müessese Müdürü)
TAHIR ELDEMİR

ÇAPXANE
Yeni Asya Matbaacılık
A.Ş.

BELAVKIRIN
BİRYAY Dağıtım

NÜNERİTİYÊN ME
(Temsilciliklerimiz)
Nimînendeyê Giştî
yê Ewrûpayê:
M. Rojava

Suriye: Jan Dost
Helim Yûsîv
Berlin:

Silêman Sîdo
49-30-69002695
Hannover:

Selîm Biçûk
49-5721-81360
Munchen:

Mahmut Gergerli
49-871-670884
Bruksel:

Medenî Ferho
32-02-466037
Stockholm:

Robîn Rewşen
46-8-7510564
Bonn:

Ahmet Baraçkılıç
49 228 66 62 49
Celle:

Wezir Saçık
49 50 52 87 36

C
axa ku mirov
li dîrokê
vedigere û
dixwîne, porê
serê mirov gjî
dibe, dibe
wekî pejdank,
çawa kurdan
ev qas
alîkariyên
mezin û girîng
ji îslamê re
pêşkêş kirine
û birayên
misilman li
hemberî vê
yekê xerabî bi
kurdan kirine.

'Em wê rojê tu car ji bîr nakin'

Em bi mirinên wiha naêşin. Lê belê gotinên 'çapemeniya derewîn' em pir êşandin. Gotin 'Leyla eroîn kişandiye, derzî li xwe xistiye.' Mehmet Ağar bi xwe jî wê rojê li Edeneyê tişt gotin. Lê belê min bi xwe ji adlı tipê 'rapora paqîj' stand."

Dayika Leyla Kaplan Fadile û xwişka wê Emine

Wekî tê zanîn Leyla Kaplan, di 25'ê kewçera 1996'an de li Edeneyê, duyemin çalakiya xwefedayî pêk anî. Di sala 1979'an de li Dağlıoğluya Edeneyê Leyla û Emine wekî cêwî ji dayîk dibin. Ji biçukiya xwe hetanî sê meh berî çalakiyê bi hev re jiyan. Pişti ku bûyer qewimî hin derdoran bûyer wekî çalakiye ke ku bi darê zorê pê dane kirin, şirove kirin û der heqê malbatê de jî gotinên derew hatin gotin. Li ser vê yekê dayika Leyla Fadile, apê wê Hecî Şerîf, dapîra wê Helîme, xwişka wê Emîne û 3 metikîn wê pirsîn me bersivandin.

Beriya her tiştî em dixwazin "malabata Kaplanan" an nas bikin, ji ku derê hâline, sedema hatina Edeneyê ci ye?...

— (Hecî Şerîf) Em ji Qabika Kızıltepe (Qezê) ya Mêrdînê, ji malbata "Kero" ne. 25 sal berê, di sala 1972'yan de ji ber xizaniyê û belengaziyê me berê xwe da Edeneyê. Em 6 bira gişk bi hev re hatibûn. Ji wê rojê hetanî iro em di karên inşeatan de xebîtin. Gelek caran ji bo xebatê em cûn Suudi Erebistanê. Ji ber ku ereban heqîn me xwarin ev 4-5 sal in ku em êdi nemâ diçin. Vê gavê, ez carinan dan û standina pez dikim. Birayê min Hecî Yusif (Bavê Leyla) ji karê kirin û firotina sebzê û fêkiyan dike.

Dayika Fadile, hûn dikarin behsa zârokatiya Leyla (Rewsen) ji me re bikin?

— Belê; beriya her tiştî bi dilşewat bû. Neheqî tu car qebûl nedikir. Ji însaman biçere, nedixwest ku morîstan û çivik jî biêşin. Ji kevakan geleki hez dikir. Di 9-10 saliya xwe de jî, dema di nav malbatê de pevcûni çedibûn, diket navbera me û digot ev tişt baş e, ev tişt xerab e.

Bi tenê "dibistana seretayî" xwend. Pişt re her dem bi xwişka xwe Emîne re diçû karê bexçe û porteqlan. Gelek diltenik bû, şareza, jîr û zana bû; li ser gelê xwe din û har dibû.

(Wê gave pîra wê Helîme, têkilî sohbetî dibe û peyva dayika Fadile dibire û wiha dibêje)

— Ji kar dihat, dibeziya cem min û di got: 'Neno! Ka ez te maç bikim, kesî bella xwe di te da, ka te ci divê ez ji te re bikirim?' Bi van gotinan hêstirêن çavan dibarîne. Lê, dibêje: 'Ev stranên şabûnê ne. Ez bi neviyê xwe pir dilşa dibûm..

Xwişka wê Emîne wiha dibêje:

— Çawa ku çuk ji perê xwe mehrûrm bibe, ez jî wilô ji ling û destê xwe mehrûm bûme. Gelek zor e, mirov 17 salan bi hev re bijî û pişt re jî bi tenê bimîne. Belkî ez bi tenê mabim, lê belê ez ne xemgîn im, berevajiyê wê jî ez dilşad û serbilind im. Ji ber ku Leyla xwe ji bo gelê xwe feda kir. Heger ew bi awayekî din ji min biqetiya, ez deqîqeyekê jî nikaribûm bijiyama, ezê bimirama. Nan û ava me ji hev ne cuda bû. Lê dîsa jî, ji bo me ew nemir e. Dîsa em li ser sofreyekê rûdiniştin, me tev xwarin dixwar

(Pişt re em dixwazin guherandinê beriya şerê çekdarî û pişti şerê çekdarî li ser malabata wan hîn bibin Hecî Şerîf bersiv da pirsa me)

— Malbata me berê jî welatparêz bû. Di sala 1975'an de min li taxa Dağlıoğlu ya Edeneyê daweta birayê xwe bi edetên kurdi kir. Wê gavê kesî ji xwe re nedigot, "EZ kurd im" jî. Her wiha me zarokên xwe jî bi vî awayî sinet kirin. Di dema Mele Mistefa Barzanî de gelek caran ji bo kar li ser kamyonan me mal di bir û dianî Başûr. Têkiliyên me bi pêş-

LEYLA KAPLAN

mergeyên başûrî re hebûn. Wê gavê jî em ji doza welat haydar dibûn.

(Di Newroza 1992'yan de jî Leyla dikeve binçav. Gelo beriya çalakiya Leylayê li ser malabata wan pest û kotekî hebûn Elihe dibesivîne?)

— Di Newroza 1992'yan de li taxên Yenibey, Hürriyet, Gülbahçesi û Dağlıoğlu bi deh hezaran kes meşîyan. Wê gavê 3-4 erebeyên polisan ji hêla gel ve hatibûn şewitandin. Ji ber vê jî bi sedan kes hatine binçavkirin. Hatin mala me, ez û Leylayê jî birin, li me işkenceyên giran kirin. Pişti 8 rojan em derxistin dadgehê, dozger ifada me girt û em berdan.

Ez wan rojan tu car ji bîr nakim. Di bin işkenceyê de jî Leyla digot: 'Li xûşka min nexin, li min bixin' min jî digot: 'Na li wê nexin, li min bixin.'

Em werin ser roja bûyerê, yanê 24'ê kewçêrê. Hûn çawa ji bûyerê haydar bûn, pişt re ci qewimi?..

(Dayika Leyla Fadile) Di saet 5'an de bûyer çebûye, xwedêgiravî, di saet 6'an de avêtin ser mala me. Gotin: 'Rabin ser xwe?', 'kâça we Leyla li ku ye?' Min jî got: 'EV du meh e Leyla ji mal reviyaye. Sûretê wê xwestin. Pişt re jî ez, Emîne û tiyê min bi xwe re birin emniyetê.

(Pêvajoya emniyetê jî Emîne tîne ziman)

— Ez û apê min birin di odayeke tarî de sûretên serê Leyla ku pişti teqînê ji

bedena wê vejetiyabû, peşberî me dan. Ez qiriymam, wê gavê ez jixwe ve çûme. Pişt re em berdan. Di 20'ê rîbendanê de disa hatin ez û dayika min birin dadgehê. Polisênu ku di bûyerê de birîndar bûbûn jî hatibûn. Sawcî li me guhdarî kir.

Gotin û mesajên ku hûn di dawiyê de bîbîjîn hene gelo?

— (Apê Hecî Şerîf) Heta' vê gavê bi hezaran însanên me çûne. Leyla jî yek ji wan e. Ew ne ya pêşî û ne jî ya dawî ye. Em dixwazin bila ev şerî qirêj biqede. Bila ev xwîn bisekine. Em bi tenê jiyanêke birûmet dixwazin. Xwedê mirina bişeref ji serê tu kesî kêm neke. Înşalleh mirina bêşeref tu car nabe para me. Em ji mirinê wiha naêşin. Lê belê gotinên "çapemeniya derewîn" em pir êşandin. Gotin "Leyla eroîn kişandiye, derzî li xwa xistiye" Mehmet Ağar bi xwe jî wê rojê li Edeneyê ev gotin anîbûn ziman. Lê belê min bi xwe ji adlı tipê "rapora paqîj" stand.

— (Dayika Fadile) Ez bang li dayikên tirk û kurd dikim. Bila werin dest bidin hev. Bila dayikên tirk jî, dayikên kurd jî zarokên xwe winda nekin. Êdi bes e ji şerî qirêjî re, dayik guneh in....

(Emîne) Dilê min gelek tijî ye. Hinek tişt hene ku nayêñ ziman. Fikir, raman û dilêñ me bi gelek tiştîn birûmet tijî ye. Em aştî, biratî û wekhevî dixwazin.

HEVPEYVÎN: SALIHÊ KEVIRBIRI
MIHEMEDÊ CİBİLGIRAWI